

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Katowice, dnia 11 grudnia 2023 r.

Poz. 9345

UCHWAŁA NR LXXI/470/2023 RADY GMINY MIEDŹNA

z dnia 28 listopada 2023 r.

w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miedźna na lata 2023-2026

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2023 poz. 40 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840 z późn. zm.)

Rada Gminy Miedźna uchwała

§ 1. Przyjąć „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miedźna na lata 2023-2026” zaopiniowany pozytywnie przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

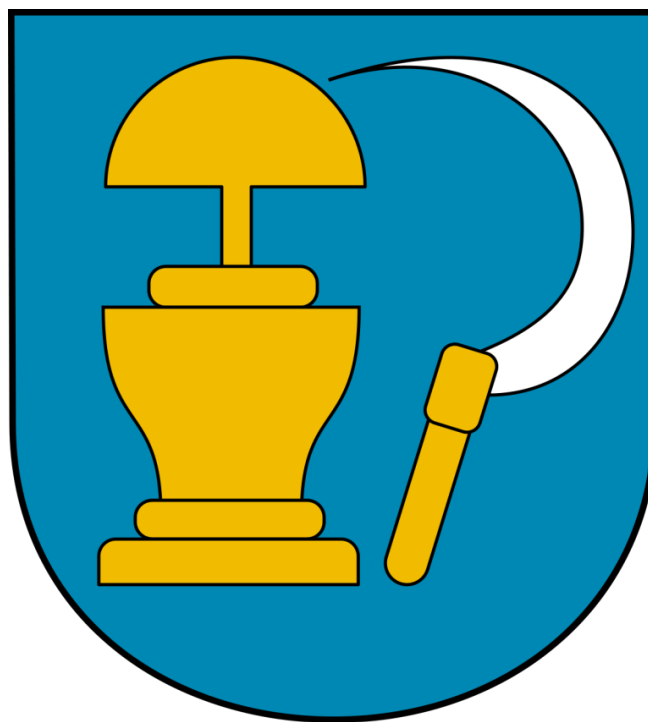
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Miedźna.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

Przewodniczący Rady Gminy Miedźna

Andrzej Kempny

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

MIEDŹNA, 2023 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	5
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	10
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	10
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i regionu.....	12
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	13
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy Miedźna).....	13
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	15
5.2.1. Charakterystyka gminy Miedźna.....	15
5.2.2. Zarys historii obszaru Gminy.....	16
5.2.3. Krajobraz kulturowy	19
5.2.4. Zestawienie obiektów z terenu gminy wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego	38
5.2.5. Zestawienie obiektów z terenu gminy Miedźna wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków.....	40
5.2.6. Zabytki ruchome	41
5.2.7. Zabytki archeologiczne	41
5.2.8. Dziedzictwo niematerialne	42
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	42
7. Założenia programowe.....	44
7.1. Cele szczegółowe i działania Programu Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026	44
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami.....	51
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	51
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.....	51

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	57
Załącznik nr I – Wykaz zabytków nieruchomych ujętych w gminnej ewidencji zabytków gminy Miedźna	58
Spis tabel	62
Spis fotografii	62

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026**1. Wstęp**

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.) gmina ma obowiązek sporządzić gminny program opieki nad zabytkami. Program ten jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te określone są w odniesieniu do całej gminy, jako jednostki podziału administracyjnego. Dotyczą nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, a rolą programu jest wzbudzenie w lokalnej społeczności świadomości wspólnoty kulturowej poprzez uświadamianie mieszkańcom znaczenia lokalnych wartości kulturowych.

Program określa kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami: wskazuje konieczne do wykonania zadania i sugeruje sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych działań organizacyjnych, finansowych, promocyjnych i ochronnych. Istotnym celem programu jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy. Aby program mógł być w pełni realizowany, ważne jest zaangażowanie mieszkańców w opiekę nad zabytkami, za które odpowiedzialne będą władze gminy.

Program powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Współpraca środowisk samorządowych, konserwatorskich i lokalnych przy realizacji programu przynieść powinna wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, polepszenie stanu obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, ostatecznie prowadząc do wzrostu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 4 lata. Co 2 lata Wójt sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia Radzie Gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu kulturowego oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Przedmiotowy dokument stanowi kontynuację założeń programowych ujętych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Miedźna na lata 2018-2022 przyjętym Uchwałą nr XXVI/203/2020 Rady Gminy Miedźna z dnia 27 października 2020 r.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami są przepisy wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.). Zapis w ustawie mówi jasno, że zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Program ma na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego, dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program jest potem ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu i gminy (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Podstawę prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami stanowią trzy poniższe ustawy:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa narodowego w Polsce (art. 5), stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (art. 6 ust. 1), wskazuje, że ochrona środowiska (w tym zabytków) jest konstytucyjnym obowiązkiem państwa i każdego obywatela (art. 86).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.)

Ustawa jest kluczowym aktem prawnym w dziedzinie ochrony zabytków. Definiuje ona m.in. pojęcie zabytku, reguluje zasady ochrony i opieki nad zabytkami, określa: formy ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, obowiązki właściciela lub posiadacza zabytku, formy finansowania opieki nad zabytkami, zasady prowadzenia badań przy zabytkach, etc.

Ustawa definiuje pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury (art. 5).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu, na którym znajduje się zabytek. Także wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Do rejestru można wpisać także otoczenie, nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny.

Lista Skarbów Dziedzictwa

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na ww. listę wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego zaliczany do jednej z następujących kategorii:

- 1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat, wchodzą w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych lub przypadkowych odkryć,
- 2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat,
- 3) wykonanych ręcznie dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł malarstwa, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 150 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 4) wykonanych ręcznie na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pastelów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 30 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz rysunków wykonanych ręcznie przy użyciu dowolnej techniki i na dowolnym materiale, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 8) fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach inkunabułów i manuskryptów oraz map i partytur muzycznych, liczących więcej niż 50 lat, które nie są własnością ich twórców,
- 10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 11) map drukowanych, które mają więcej niż 200 lat,
- 12) środków transportu, które mają więcej niż 75 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 13) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1–12, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro

– na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu. Na listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne.

Park kulturowy

Park Kulturowy jest tworzony w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Formę ochrony stanowi także gminna ewidencja zabytków, w której powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków,
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. (art. 22. ust. 5).

Ustawa określa także obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Do obowiązków gminy należy w szczególności:

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy (art. 22. ust. 4),
- sporządzanie (na okres 4 lat) gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87),
- uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej (art. 18 i 19),
- sporządzanie gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowywanego zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r.

Istotne dla prowadzonych przez gminę zadań są zapisy w art. 19 ustawy:

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
- parków kulturowych.

W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie.

Nowelizacja ustawy z dnia 22 czerwca 2017 roku wprowadziła zapis, mający na celu ochronę obiektów zabytkowych, co do których zostało wszczęte postępowanie w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomych, ale decyzja nie jest jeszcze ostateczna: „*od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

zabytku”. Zakaz ten dotyczy również robót budowlanych objętych pozwoleniem na budowę albo zgłoszeniem, a także działań określonych w innej decyzji pozwalającej na ich prowadzenie. (Art. 10 a).

W ramach nowelizacji ustawy samorządy wszystkich szczebli otrzymały możliwość udzielania dotacji na prace przy zabytkach nie tylko wpisanych do rejestru zabytków, lecz również znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. (Art. 81 ust.1).

Zgodnie z zapisami znowelizowanej ustawy wprowadzone zostały administracyjne kary pieniężne:

Właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, który nie powiadomił odpowiednio ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,*
- 2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,*
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,*
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości*

- podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2023 poz. 40)

Zapis w ustawie informuje, że zaspokajanie potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują zagadnienia związane z ochroną zabytków jak i opieką nad zabytkami (art. 7 ust.1, pkt 9).

Dodatkowe uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawierają m.in.:

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2022 poz. 503)

Ustawa precyzuje, co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustaleniach lokalizacji inwestycji celu publicznego. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym należy uwzględnić wymagania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, a także dóbr kultury współczesnej.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2023 poz. 682 z późn. zm.)

Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach.

W kontekście ochrony zabytków istotnym przepisem prawa budowlanego jest możliwość skorzystania z odstępstw od sprecyzowanych w ustawie przepisów techniczno-budowlanych, dotyczących projektowania, budowania, użytkowania i utrzymywania obiektów budowlanych. Odstępstwo można uzyskać przed wydaniem pozwolenia na budowę lub decyzji o zmianie sposobu użytkowania obiektu. Organ wydający pozwolenie na budowę występuje w tej sprawie do ministra, który ustanowił przepisy techniczno-budowlane (art. 9). Należy też zwrócić uwagę, że w myśl prawa budowlanego, budowy i roboty budowlane niewymagające pozwolenia na budowę, jeżeli są wykonywane przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków wymagają pozwolenia na budowę, a jeżeli są wykonywane na obszarze wpisanym do rejestru zabytków - wymagają zgłoszenia, przy czym do wniosku o pozwolenie na budowę oraz do zgłoszenia należy dołączyć pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków wydane na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 29 ust. 4). Natomiast pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39 ust. 2).

W odniesieniu do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39 ust. 3). Ponadto umieszczanie tablic i urządzeń reklamowych na obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymaga pozwolenia na budowę (art. 29 ust. 2 pkt 6), a instalowanie krat na obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymaga zgłoszenia (art. 30 ust. 1 pkt 3a).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2022 poz. 2556)

Ustawa wskazuje, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych. Dodatkowo ustanawia, iż prognoza oddziaływania na środowisko, sporządzana przy okazji opracowywania: polityk, strategii, planów lub programów powinna: określać, analizować i oceniać przewidywane, znaczące oddziaływanie na środowisko, a także zabytki.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.)

Ustawa określa m. in. procedury dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską. Wojewódzki konserwator zabytków wdaje zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenów nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2023 poz. 344 z późn. zm.)

Ustawa mówi, że jednym z celów publicznych jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz precyzuje, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. 2020 poz. 194)

W rozumieniu niniejszej ustawy działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury. Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. Ustawa określa, że sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury oraz, że prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2020 poz. 1057 z późn. zm.)

Ustawa informuje, że gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe/stowarzyszenia.

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zawierają:

Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 2022 poz. 385 z późn. zm.)

Ustawa zawiera zapisy o przechowywaniu, zabezpieczaniu i udostępnianiu zabytków. Ustawa mówi, iż Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia, zakres, formy i sposób ewidencjonowania zabytków w muzeach.

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2022 poz. 2393)

Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. 2022 poz. 2409 z późn. zm.)

Artykuł 34 daje możliwość poprzez decyzje administracyjne zmianę sposobu użytkowania gruntów rolnych, na których znajdują się stanowiska archeologiczne, na inne mniej niszczące użytkowanie terenu.

Ustawa o grobach i cmentarzach wojennych (Dz.U. 2018 poz. 2337 z późn. zm.)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Zapisy ustawy określają sposób ochrony grobów i cmentarzy wojennych oraz zasady udzielania dotacji na zadania związane z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy, które zawiera:

Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. 2020 poz. 164).

Narodowy zasób archiwalny służy nauce, kulturze, gospodarce narodowej oraz potrzebom obywateli. Nadzór nad narodowym zasobem archiwalnym sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego za pośrednictwem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Akty wykonawcze:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 30, poz. 259),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 roku Nr 71, poz. 650),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 75, poz. 706),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz. U. z 2004 roku Nr 102, poz. 1066),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 1901),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 roku Nr 212, poz. 2153),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wywozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2011 roku Nr 50, poz.256),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 roku Nr 89, poz. 510),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2021 poz. 56),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2021 poz. 81).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026, jest spójny ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w dokumentach poniżej:

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 (Uchwała Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.) – Brak aktualizacji

Główny cel główny Programu brzmi:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

„Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”

Cel Programu będzie realizowany przez następujące cele szczegółowe i kierunki działań:

Cel szczegółowy 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

Kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym

Cel szczegółowy 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel szczegółowy 3: Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

Kierunki działania:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.)

Znaczenie dokumentu w kontekście programu opieki nad zabytkami jest istotne, gdyż jednym z ustawowych celów programów opieki nad zabytkami jest włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

Celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie.

Koncepcja kładzie nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Dokument formułuje również zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią

i zapewnieniu bezpieczeństwa. Uwzględnia także problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu;
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na obszarach o niższym reżimie ochronnym;
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (Uchwała Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r.)

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (SRKS) stanowi kontynuację i aktualizację przyjętej uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.

Diagnoza w zakresie objętym programowaniem strategicznym opiera się na trzech obszarach:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

- obszar 1: współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie,
- obszar 2: kultura – tożsamość i postawy obywatelskie,
- obszar 3: kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny.

W obszarze 2 kultura wskazano m.in. na zły stan zabytków oraz niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych (tylko niespełna 1/3 obiektów zabytkowych figurujących w rejestrze krajowym nie wykazuje objawów zniszczenia). Jednocześnie wskazano także na rosnący potencjał muzeów w zakresie budowania kapitału społecznego, które zarówno w Polsce, jak i na świecie, odgrywają również coraz ważniejszą rolę w kształtowaniu świadomości historycznej i tożsamości narodowej.

Jako cel główny SRKS wskazała wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

Cel główny SRKS realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne:
 - Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami,
 - Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.
- Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich:
 - Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,
 - Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury,
 - Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,
 - Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,
 - Wzmacnianie promocji kultury polskiej za granicą.
- Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.
 - Wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju,
 - Rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych,
 - Wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i regionu

Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026 wykazuje spójność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim i regionalnym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie śląskim na lata 2022-2025

W Programie sformułowano następujący cel nadrzędny Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2022–2025:

HARMONIJNE ZARZĄDZANIE KRAJOBRAZEM KULTUROWYM ORAZ OPTYMALNE ZACHOWANIE AUTENTYCZNEGO MATERIALNEGO I NIEMATERIALNEGO DZIEDZICTWA WSPOMAGA BUDOWĘ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO ORAZ ROZWOJU GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA I PROMOCJI REGIONU W KRAJU I NA ŚWIECIE.

Aby ten cel został zrealizowany, konieczne jest podjęcie działań związanych i z materią zabytków i kompetencją społeczną. Temu służą wyróżnione dwa cele strategiczne programu:

- Cel strategiczny I – Zrównoważone zachowanie dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego) i włączenie go w zarządzanie procesami gospodarczymi,

Dla celu strategicznego sformułowano trzy cele operacyjne:

- Cel operacyjny I.1 – Weryfikacja zasobów zabytkowych województwa
- Cel operacyjny I.2 – Budowa kompleksowej strategii i wywiedzonego z niej systemu zarządzania dziedzictwem kulturowym województwa

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

- Cel operacyjny I.3 – Zarządzanie materialnym i niematerialnym dziedzictwem jako element strategii gospodarczej województwa śląskiego
- Cel strategiczny II – Kształtowanie pozytywnego klimatu dla instytucji i włączenia społecznego w opiekę nad dziedzictwem kulturowym regionu.

Dla drugiego celu strategicznego sformułowano dwa cele operacyjne:

- Cel operacyjny II.1 – Upowszechnianie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami na wszystkich poziomach edukacji
- Cel operacyjny II.2 – Włączenie społeczności lokalnych w procesy opieki nad dziedzictwem kulturowym od poziomu strategii do wspólnych, systemowych działań

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy Miedźna)

Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026, jest zbieżny z dokumentami gminy o charakterze strategicznym i opracowaniami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy oraz zawierającymi ustalenia dotyczące ochrony środowiska przyrodniczego, opisanymi poniżej:

Strategia Rozwoju Gminy Miedźna na lata 2016-2023

Wizja gminy brzmi następująco:

Gmina Miedźna miejscem przyjaznym dla mieszkańców i inwestorów, emanującym wysokim poziomem rozwoju kapitału ludzkiego oraz infrastruktury, zapewniającym wysoki poziom bezpieczeństwa w zakresie społecznym, zdrowotnym i środowiskowym.

Misja gminy Miedźna brzmi następująco:

Dążenie do spójnego i zrównoważonego rozwoju gminy w obszarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, dzięki efektywnemu wykorzystywaniu posiadanych zasobów oraz szans płynących z otoczenia zewnętrznego, w oparciu o ścisłą współpracę wszystkich zainteresowanych partnerów społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych.

Poniżej przedstawiono założenia Strategii spójne z przedmiotowym opracowaniem:

Priorytet strategiczny I - Rozwój kapitału ludzkiego

I.2 Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej

I.2.1 Budowa i modernizacja obiektów sportowych i infrastruktury rekreacyjnej

I.2.2 Modernizacja obiektów kultury oraz zwiększanie dostępności i atrakcyjności oferty kulturalnej dla mieszkańców

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Miedźna

Poniżej przedstawiono zapisy studium odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Strefy ochrony konserwatorskiej

Wskazuje się następujące strefy ochrony konserwatorskiej, w ramach których chronione będą elementy środowiska kulturowego gminy o wysokich wartościach historyczno-kulturowych:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

- strefa "A1" - ścisłej ochrony konserwatorskiej, która obejmuje założenie dworskie w Górze przy ulicy Rybackiej. Strefa obejmuje dwór, park oraz dawny spichlerz i stodołę.
- strefa "A2" - ścisłej ochrony konserwatorskiej, która obejmuje tereny przykościelne w granicach ogrodzenia kościołów w Górze, Grzawie, Miedźnej i Woli.

Ustala się ochronę założeń i obiektów w strefie konserwatorskiej "A" polegającą na realizacji poniższych zasad i zaleceń:

- przedmiotem ochrony jest historyczny układ założenia oraz obiekty zabytkowe tworzące i uzupełniające ten układ,
- celem ochrony jest zachowanie, rewitalizacja oraz aktywizacja zabytkowych obiektów i założeń,

w strefie ustala się:

- dopuszcza się remont i modernizację obiektów,
- istniejący układ zieleni należy chronić, utrzymywać oraz w miarę możliwości uzupełniać,
- zakazuje się realizacji samodzielnych konstrukcji i urządzeń reklamowych przesłaniających obiekty zabytkowe,
- wszelkie zamierzenia inwestycyjne oraz remont, modernizację lub przebudowę obiektów należy uzgadniać z wojewódzkim konserwatorem zabytków,
- zakazuje się lokalizacji nowej zabudowy kubaturowej i usuwania starodrzewu,
- utrzymanie rozplanowania cmentarzy, historycznych ogrodzeń oraz bram,
- wymóg zachowania "in situ" historycznych nagrobków,
- zakaz usuwania starodrzewu za wyjątkiem drzew chorych nie rokujących szans na przeżycie i zagrażających bezpieczeństwu, przy obowiązku uzupełniania zieleni rodzimymi zasadniczo gatunkami drzew i krzewów.

Zasady ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków ustala się:

- nakaz zachowania historycznej formy obiektu i detali stylowych, cech stylowych i wartości historycznych zabytku;
- nakaz ochrony zieleni komponowanej, drzewostanu oraz układu kompozycyjnego i przestrzennego;
- nakaz działań rewaloryzacyjnych, zapewnienie właściwej ekspozycji obiektów zabytkowych i zachowanie dominant historycznych, ważnych osi widokowych;
- prowadzenie wszelkich prac, robót i badań przy zabytku wpisanym do rejestru, wymaga pozwolenia konserwatora zabytków na podstawie obowiązujących przepisów odrębnych;
- wszelkie działania inwestycyjne w zakresie przebudowy, rozbudowy i remontów, instalacji nośników reklamowych, a także zmiany funkcji obiektu wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- forma graficzna nośników reklamowych powinna być dostosowana do charakteru obiektu i uzgodniona z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Zasady ochrony obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Zakres ochrony tych obiektów obejmuje bryły budynków, spadki dachów, detal architektoniczny i historyczną stolarkę z możliwością jej wymiany przy złym stanie technicznym na analogiczną.

Przy remontach tych obiektów wymagane jest stosowanie materiałów tradycyjnych, takich jak: drewno, kamień, cegła, dachówka ceramiczna. Obowiązuje zakaz stosowania sidingów, blach trapezowych, blach falistych, dociepleń zewnętrznych, okładzin z płytek gresowych.

Dopuszcza się lokowanie reklam w formie szyldów wyłącznie na poziomie parteru i w sposób harmonizujący z zabudową. W planach miejscowych należy ustalić zakaz wieszania billboardów na powyższych obiektach.

Nowa zabudowa lokalizowana w otoczeniu obiektów wymienionych w gminnej ewidencji zabytków winna nawiązywać wysokością, linią zabudowy i spadkami połaci dachowych do zabudowy zabytkowej.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Należy również chronić zieleń komponowaną istniejącą w otoczeniu obiektów zabytkowych.

W przypadku podejmowania budowy i robót budowlanych, rozumianych w myśl ustawy Prawo budowlane oraz pozostałych działań inwestycyjnych i remontowo- budowlanych, w tym: termorenowacji, wymiany okien i drzwi zewnętrznych, zmiany kolorystyki elewacji, umieszczania elementów informacyjno-reklamowych małągabytowych i oświetlenia, zmian w zagospodarowaniu terenu, ustala się obowiązek uzyskania opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zakaz przekształceń obiektów oraz ich bezpośredniego otoczenia w sposób mogący obniżyć ich wartość historyczną i architektoniczną.

Zakaz nadbudowy budynków, rozbudowy deformującej bryłę budynku, stosowania jako materiałów elewacyjnych wszelkiego rodzaju listew plastikowych oraz blach falistej, trapezowej i innych, malowania farbami kryjącymi ceglanych i kamiennych detali, elewacji i cokołów.

Nakaz utrzymania i ochrony obiektów z zachowaniem ich cech stylowych, ochronie podlegają: forma, skala i gabaryty, geometria dachu oraz wystrój architektoniczny elewacji (rodzaj użytych materiałów wykończeniowych, rozmiar, kształt i rozmieszczenie otworów, podziały okien, detale).

Nakaz w zagospodarowaniu działki budowlanej - utrzymania dominującej roli i charakteru obiektu chronionego.

Nakaz ochrony i restauracji krzyży i kapliczek przydrożnych oraz figur, a w przypadku modernizacji lub przebudowy dróg – wymuszających zmianę ich lokalizacji – nowa lokalizacja winna być jak najbliżej lokalizacji pierwotnej.

Dopuszcza się podwyższenie standardu użytkowego i przebudowę (np. zadaszenie wejść, doświetlanie poddaszy oknami połaciowymi, itd.) z zastrzeżeniem zachowania elementów podlegających ochronie.

Dopuszcza się ewentualne wyburzenie i wymianę kubatury w przypadkach uzasadnionych złym stanem technicznym lub klęską żywiołową, po wykonaniu dokumentacji pomiarowo- zdjęciowej i po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Charakterystyka gminy Miedźna

Gmina Miedźna położona jest w południowowschodniej części województwa śląskiego i we wschodniej części powiatu pszczyńskiego. Jest gminą wiejską, tworzą ją sołectwa: Frydek, Gilowice, Góra, Grzawa, Miedźna, Wola, Wola I, Wola II.

Bezpośrednio sąsiaduje od wschodu z gminą Oświęcim oraz z miastem i gminą Brzeszcze (powiat oświęcimski), od północy z gminą Bojszowy (powiat tyski), od zachodu z miastem i gminą Pszczyna (powiat pszczyński), natomiast od południa z gminami Bestwina i Wilamowice (powiat bielski). Gmina usytuowana jest pomiędzy konurbacją śląską i Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym na północy, a Beskidami na południu oraz Krakowem i Oświęcimiem na wschodzie i Rybnickim Okręgiem Przemysłowym (Rybnik, Jastrzębie Zdrój, Żory) na zachodzie.

Gmina ma dogodne położenie w stosunku do układu komunikacyjnego. Obecnie leży przy drodze powiatowej, która prowadzi do drogi krajowej nr 1, stanowiącej główny szlak tranzytowy północ – południe (Gdańsk – Warszawa – Katowice – Cieszyn). Drogi wojewódzkie łączą gminę z Oświęcimiem oraz Jastrzębiem Zdrojem i Żorami. Drogi krajowe 1 i 81 zapewniają połączenie z autostradą A-4, natomiast drogi wojewódzkie nr 933 i 935 w przyszłości z autostradą A-4. Drogi lokalne zapewniają sprawną sieć połączeń między miejscowościami wchodzącymi w skład gminy oraz powiatu.

Nieodległa Pszczyna jest też stacją węzłową w systemie komunikacji kolejowej.

Tu krzyżują się linie relacji międzynarodowej Warszawa – Katowice – Bielsko-Biała – Wiedeń oraz linia lokalna Oświęcim – Czechowice-Dziedzice – Żory –Rybnik.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Przez teren gminy przebiegają następujące szlaki i trasy turystyczne:

- Szlak Ewakuacji Więźniów Oświęcimskich
- Lokalna Trasa Rowerowa: Osiedle Wola I – Góra Staw Parkowy
- Międzynarodowa Trasa Rowerowa GREENWAYS Kraków – Morawy – Wiedeń na odcinku Gmina Miedźna
- Wiśłana Trasa Rowerowa na terenie Gminy Miedźna

5.2.2. Zarys historii obszaru Gminy

Obszar dzisiejszej gminy Miedźna historycznie jest bardzo zróżnicowany. Położony jest na pograniczu górnośląsko małopolskim. Osadnictwo kształtowane było w strefie rubieży osiedleńczych, słabo zasiedlonych w okresie do XIII – XIV w., gdzie w wiekach średnich formowała się linia podziału pomiędzy Śląskiem i Ziemią Krakowską. W okresie wczesnego średniowiecza omawiany teren zajmowało, wzmiankowane przez tzw. Geografa bawarskiego, słowiańskie plemię Gołyszyców. Dysponowało w VII-IX w. kilkoma grodami.

Poza grodami obronnymi funkcjonowały w tym czasie także osady otwarte. Nie można stwierdzić czy interesujący nas teren w okresie wczesnego średniowiecza stanowił obszar niezasiedlony, czy też istniały tutaj jakieś niewielkie osiedla - których istnienia możemy się domyślać. Obszar będący przedmiotem naszego zainteresowania znajdował się w strefie silnego oddziaływania, a być może i w granicach, najpierw Państwa Wielkomorawskiego, a następnie czeskiego księstwa Przemyślidów.

Okolo połowy X w. lub w jego 2 połowie ziemie śląskie wchodziły najpierw w orbitę wpływów, a następnie w skład państwa pierwszych Piastów. Po 1138 r.

Śląsk stanowił samodzielną dzielnicę podporządkowaną władzy senioralnej a książęta śląscy dążyli do ponownego zjednoczenia państwa

Najazd tatarski w połowie XIII w. spustoszył ziemie księstwa Śląskiego, które pod rządami Henryków Brodatego i Pobożnego przeżywało okres znacznego ożywienia gospodarczego i wzrostu znaczenia politycznego. Liczne osady i niewielkie grody ulegają całkowitemu lub znacznemu zniszczeniu. Po śmierci księcia Henryka Pobożnego w bitwie pod Legnicą (1241r.) dochodzi do rozpadu „monarchii Henryków Śląskich” na mniejsze dzielnice

Do połowy XIII w. obszar ten jest bardzo słabo zaludniony. Interesujące nas tereny znalazły się w rękach książąt opolskich a następnie pod koniec XIII w. książąt raciborskich. Mimo postępującego rozdrobnienia politycznego ma miejsce proces odbudowy gospodarczej kraju po najazdach tatarskich. Prowadzona jest duża akcja osadnicza, w ramach której ma przełomie XIII i XIV w. powstają nowe osady a także „odbudowywane” są zniszczone w trakcie najazdu tatarskiego osiedla, ponawiane są ich akty i przywileje lokacyjne. W tym też okresie powstają najstarsze, istniejące do dzisiaj, wsie z terenu obecnej gminy Miedźna.. Wioski zakładano na zboczach dolin niewielkich cieków wodnych, po obu jego stronach. Oprócz zagród chłopskich istniały na ich terenie, jak mówią źródła pisane, stawy i młyny. Zasadźców osadzono na określonej ilości łanów flamandzkich, w ramach których wzdłuż drogi rozmieszczono 1 łanowe działki kmieci siedlaków (siodlaków). W centrum wsi znajdowały się 1 - 2 łany przeznaczone pod kościół oraz rolę proboszczowską. Zasadźca (późniejszy sołtys) dysponował 5-6 łanami dla własnych potrzeb.

Ustrój społeczny, prawny i gospodarczy był ściśle określony przez prawo i dokument lokacyjny. Organizacja osad powstających w tym okresie ukierunkowana była głównie na uprawę roli, wytwarzanie i przetwórstwo zbóż.

Należy przyjąć że wsie obecnej Miedźna i Grzawa powstały w XIII w. W 1 połowie XIV w. są rozwiniętymi gospodarczo wsiami, w których obok gospodarki rolnej prowadzona jest hodowla ryb w co najmniej kilkunastu stawach.

Mają wolnych dziedzicznych sołtysów i cieszą się książęcymi przywilejami.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Bezpośrednim impulsem do gospodarczego rozwoju obecnego obszaru gminy Miedźna była działalność księcia cieszyńskiego Kazimierza II. Książę ten szczególnie nacisk położył na rozwój rybactwa opartej o hodowlę karpia.

W bezpośrednim sąsiedztwie omawianego obszaru, w Bieruniu powstał największy istniejący w tym okresie w Europie sztuczny staw. Ten rejon księstwa cieszyńskiego, ze względu na występowanie bardzo licznych stawów i ich rolę w gospodarstwie nosi nazwę „żabiego kraju”.

Najstarszą wsią przedmiotowego obszaru jest, jak się wydaje, Miedźna, której nazwa wywodzona jest od słowa miedźwy tzn. miodny. Równie starą metryką szczyci się wieś Grzawa, która prawdziwie założona na nieco mniejszym obszarze i zamieszkiwana przez mniejszą liczbę osób ma własne wolne sołectwo młyn, karcznię, a także w okresie nieco późniejszym wiatrak. Zapewne w podobnym okresie powstała też wieś Wola, która została powstała i rozwijała się przy brodzie i przeprawie przez Wisłę. W XV w. we wsi należącej do parafii Miedźna, znajduje się szereg stawów, młyn i karczma. We wsi pobierane jest myto od podążających tzw. Wielką Drogą i korzystających z brodu. W północnej części gruntów wsi Wola w bezpośrednim sąsiedztwie wsi Wola ukształtowała się niewielka osada zwana Wieżą. Tam właśnie u przeprawy pobierano myto, znajdował się też niewielki port – przystań oraz skład soli transportowanej z żup wielickich w dół Wisły, tą drogą też eksportowano hodowane na wielką skalę w okolicznych, stawach karpie, których skład znajdował się na terenie przystani. Z XV w. wywodzi swój rodowód wieś Góra. Najmłodszą wsią jest wieś Frydek, której powstanie jest związane z akcją zasiedlania niezamieszkałych terenów i zniszczonych obszarów prowadzoną przez Zygryda Promnitzę w 1 połowie XVII w.

Kalendarium wydarzeń gminy Miedźna

Data	Wydarzenie
1178	Książę małopolski Kazimierz Sprawiedliwy darowuje ziemię pszczyńską księciu opolsko-raciborskiemu Mieszkowi Piłtonogiemu w prezencie chrzestnym.
1260	Powstaje zapewne Kasztelania pszczyńska.
Koniec XIII w.	Na śródleśnej Polanie Miedwinie, która wywodzi swą nazwę od miejsca pozyskiwania miodu, istnieje wieś zapewne nie osadzona na prawie niemieckim.
1325	Źródła pisane wymieniają wieś o nazwie Miedwna, w której proboszczem jest ksiądz Bernard.
1326	Powstaje wieś Miedźna. W czasie akcji odbudowy ziem śląskich po zniszczeniach w trakcie najazdów tatarskich przez księcia Raciborskiego Przemysława Powstaje między innymi wieś, lokowana na prawie niemieckim, której zasadźcą i dziedzicznym sołtysem jest Kunz. A jej nazwa brzmi wówczas Cunzendorf. Niektórzy łączą ten fakt z początkami Miedźnej. Wieś należy do kamery księcia Raciborskiego Leszka.
1346	Nazwa wsi Miedźna zostaje zapisana w brzmieniu Miedźwna. W oparciu o wysokość naliczanego świętopietrza liczbę zamieszkujących na terenie parafii można określić na około 300 osób. Zostaje erygowana parafia w Grzawie. Ufundowano tam też kościół p.w. Ścięcia św. Jana Chrzcziciela. Wymieniana w źródłach pisanych jest kaplica filialna p.w. św. Barbary w Górze.
1350	Parafia Miedźna wchodzi w skład nowopowstałego dekanatu pszczyńskiego.
XIV/XV w.	Powstaje wieś Międzyrzecze.
XV w.	Jako wójt wsi Grzawa wymieniany jest przez źródła pisane Maciejec.
1411	W źródłach pisanych wymieniana jest Zawadka.
1424	Po śmierci Jana II Żelaznego księżna Helena Korybutówna zostaje władczynią zapisanych

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Data	Wydarzenie
	jej ziem, w tym także ziemi pszczyńskiej.
1433	Najazd husytów, który pustoszy okolice Pszczyny.
1449	Po śmierci księżny Heleny właścicielami Pszczyny zostają jej syn Mikołaj, a następnie jego żona Barbara Rokemberg.
1480	Nazwa wsi Miedźna zostaje zapisana w brzmieniu Myedzwyensky.
XVI w.	W skład parafii Miedna wchodzi 6 wsi: Miedźna, Grzawa, Wola, Góra, Międzyrzecze i Zawadka. Kościół nosi wezwanie św. Klemensa, a proboszczem jest orędownik katolicyzmu ksiądz Andrzej Piotrowski.
1517	Książę Kazimierz II sprzedaje Pszczynę i państwo pszczyńskie węgierskiemu magnatowi Aleksemu Turzo wolnemu panu z Betlehem Falva. Zostaje wymieniona nazwa wsi Miedźna w brzmieniu edzna (w języku czeskim).
1519	Aleksey Turzo uzyskuje od króla Ludwika dla miasta Pszczyny prawo odbywania noworocznych jarmarków.
1525	Miasto Pszczyna wraz z całym państwem pszczyńskim przechodzi drogą sprzedaży w ręce Jana Turzo.
1536	Zgodnie z Urbaczem pszczyńskim we wsi Miedźnej znajduje się 1, a w Grzawie 16 gospodarstw kmiecych. W Międzyrzeczu mieszka 10 chałupników (nie posiadających własnych gospodarstw), obowiązanych do świadczenia powinności na rzecz Księcia Pszczyńskiego.
1548	Miasto i państwo pszczyńskie zostają sprzedane biskupowi wrocławskiemu hr. Baltazarowi Promnitzowi.
1568	Zgodnie z zasadą „czyja władza tego religia” proboszczowie w Miedźnej oraz w Grzawie zostają zmuszeni do przejścia na luteranizm, a kościoły przechodzą w ręce protestantów. Pierwszym pastorem w Miedźnej zostaje Jakób Beuthner, który głosi kazania w języku niemieckim.
1528	Kościoły w Miedźnej Grzawie wracają do użytkowania przez katolików.
1597	W Międzyrzeczu jest młyn i karczma.
1626-1631	W państwie pszczyńskim Masfeld i jego hordy. Ma miejsce spustoszenie i wyludnienie większości wsi, z których część nigdy nie zostanie odbudowana.
1629	W międzyrzeczu mieszka 14 chałupników.
1630	Zygryd Promnitz przystępuje do akcji i działań mających na celu odbudowę państwa pszczyńskiego spowodowanych spowodowanymi nieustannymi przemarszami wojsk związanymi z działaniami wojny trzydziestoletniej. Obok zniszczone miejscowości Brzozów powstaje Siefriegsdorf, w późniejszych latach przekształcona we Frideck a następnie Frydek.
1640	Wieś Frydek z godnie z Urbarzem Pszczyńskim liczy 14 gospodarstw zagrodniczych.
1683	Proboszcz Andrzej Rozmus Zabrzeński z Woli rozbiera znajdujący się, w Grzawie chylący się ku upadkowi kościół i w jego miejscu wznosi nowy (istniejący do dzisiaj).
XVIII w.	Rozbudowa kościoła p.w. św. Klemensa W Miedźnej (wydłużenie nawy)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Data	Wydarzenie
1720	W protokole wizytacyjnym zostaje szczegółowo opisany kościół p.w. Klemensa w Miedźnej wraz z wyposażeniem oraz uposażenie parafii. Podobne opisy dotyczą też kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela w Grzawie oraz kaplicy p.w. Św. Barbary w Górze, która jest określana jako starodawne i drewniana. Parafię w Miedźnej zamieszkuje ok. 1300 osób.
1766	Bunt chłopski
1773	Król pruski Zakłada Frederyk ogłasza „Wysoką Deklarację” zachęcającą do zakładania nowych osad; na północ od Frydku, na niezagospodarowanych mokradłach powstaje kolonia Erdmannruch później nosząca nazwę Erdmanowice
1776	Kłęska pomoru
1794	Bunt chłopski
1801	W centrum wsi Międzyrzecze zostaje wzniesiony kamienny krzyż, być może związany z ofiarami buntów lub huraganu, który w tym roku przeszedł przez Ziemię Pszczyńską.
1830	W Międzyrzeczu (na skraju Skotnicy) istnieje szkoła.
1845 -1846	Epidemia cholery
1848	Liczba gospodarstw kmiecych w Miedźnej i Grzawie nie uległa zmianie od 1536 r. co jest być może związane z powstaniem nowych sad w Bodzowie, Frytki i Gilowicach.
1861	Frydek i Erdmanowice liczą razem 40 domów zamieszkiwanych przez około 300 mieszkańców.
3 ćw. XIX w)	Frydek i Edmanowice tworzą gminę Frydek.
1910	W Górze znajduje się punkt celny.
1946	Erygowanie parafii w Międzyrzeczu.
1975	Gmina znajduje się w województwie katowickim.
1998	Gmina znajduje się w województwie śląskim.

5.2.3. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to świadectwo działalności mieszkańców danego regionu prowadzonej na przestrzeni wieków, dlatego najpełniej stanowi o jego tożsamości. Składa się z elementów przyrodniczych, ale przede wszystkim z wytworów i osiągnięć cywilizacyjnych człowieka. Są to zarówno pojedyncze obiekty i zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobrazy miejskie i wiejskie, kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców.

Dawna zabudowa mieszkalna i gospodarcza gminy Miedźna

Pierwotnie zabudowa omawianej gminy aż do końca XIX w. była w większości drewniana. Były to budynki mieszkalne wznoszone w konstrukcji zrębowej na rzucie prostokąta, z dachem dwuspadowym pokryte strzechą bądź gontem.

Wyobrażenie o dawnej zabudowie mieszkalnej gminy dają dwa obiekty, które przetrwały do naszych czasów niezachowane in situ ale przeniesione do skansenów. Chałupa z Frydka z 1852 r. (na środkowej belce tragarzowej inskrypcja z nazwiskiem fundatora i zarazem ówczesnego właściciela chałupy S. Ligenza, z datą 1852 rok – i nazwiskiem cieśli M. Wiecorek, od spodu belki, w otoczonym ząbkowaniem I.H.S.) została

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

przeniesiona do Górnośląskiego Parku Etnograficznego w Chorzowie. Posadowiona na podmurówce z łupka wapiennego chałupa składa się z ścian z bali sosnowych węglowanych w narożach na jaskółczy ogon z ostatekami. Dach czterospadowy, o konstrukcji krokwiowo-jętkowej, kryty był schodkowo słomianą strzechą. Wnętrze składające się z izby głównej oraz izby paradnej oraz stajni.

Innym przykładem zabudowy drewnianej jest chata A. Czmajducha z Grzawy (d. dom nr 39) przeniesiona do Zagrody Wsi Pszczyńskiej – skansenu w Pszczynie. Obiekt wpisany został już w nowej lokalizacji w dniu 15 lipca 1976 r. do rejestru zabytków województwa śląskiego pod pozycją A-1219/76. Budynek pochodzi z 1831 r. i wzniesiony został w konstrukcji wieńcowej na fundamencie z łamanego kamienia na rzucie prostokąta jako szerokofrontowy. Chałupa przykryta jest dachem dwuspadowym z przydaszkami w ścianach szczytowych deskowanych w "jodełkę". Układ wnętrza posiada dwutraktowy z sienią na przestrzał z dwoma izbami mieszkalnymi oraz izba paradową i komórką. Zachowała się belka stropowa z dużej izby, na której wyryto rozetę i inskrypcję fundacyjną: „v (1831) dnia 14 Czerwca Jurek Cieśla z Jankowie Walek Czmajduch Fundator”.

Innym pozyskanym do Zagrody Wsi Pszczyńskiej w 1982 r. obiektem gospodarczym jest wozownia Stanisława Stalmacha z Miedźnej, która reprezentuje typ wozowni szerokofrontowych, gdzie wrota umieszczano w ścianach szerszych boków, które występowały tylko w paśmie miejscowości Międzyrzecze-Miedźna-Grzawa. Obiekt zbudowany jest w konstrukcji wieńcowej, łączony w narożach na zamek. Ściany z belek łączonych łątkami. Niestety konstrukcja dachu uległa zawaleniu i została zrekonstruowana.

W krajobrazie gminy znikają też kolejne przykłady zabudowy zagrodowej z 2 poł. XIX w. i pocz. XX w. Składały się na nią duże, murowane domy mieszkalne, ze śnieżnobiałymi ścianami, corocznie bielone, wznoszone na rzucie wydłużonego prostokąta jednokondygnacyjne z poddaszem, ceglane bądź tynkowane. Domy podzielone były zazwyczaj na część mieszkalną i część inwentarską. Posiadały często sklepioną sień przelotową i duże izby mieszkalne z ceglanym sklepieniem lub stropem belkowanym. Wejście do budynku w formie wgłębnej przedproża zakończonego półokrągło, flankowane było charakterystycznymi „wysiodkami” ” (np. Grzawa, ul. Wiejska 3, ul. Wiejska 4, ul. Wiejska 7, ul. Wiejska 19, ul. Wiejska 33, ul. Wiejska 37; Miedźna, ul. Wiejska 93, ul. Wiejska 119; Góra, ul. Długa 85).

Obiekty użyteczności publicznej gminy

Grzawska gospoda przy ul. Pszczyńskiej 29 istniała już w XVIII w. i powstała na skrzyżowaniu dróg, nieopodal starej średniowiecznej karczmy miedźniańskiej. W XIX w. znalazła się w rękach żydowskich. W 1906 r. szynkował w niej Żyd Adolf Grunpeter. Po II wojnie światowej była tam gospoda GS.

Fotografia 1. Miedźna, ul. Pszczyńska 29, dawna karczma, obecnie budynek usługowy.

W Miedźnej funkcjonowała gospoda z poł. XIX w. przy ul. Wiejskiej 80.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Fotografia 2. Miedźna, budynek dawnej gospody przy ul. Wiejskiej 80.

Granicę na Wiśle można było przekroczyć w Górze na moście, który w XIX w. znajdował się w pobliżu dworu, do którego prowadziła droga usypana przez staw Barborczymiec (nie na przedłużeniu ulicy Pszczyńskiej jak obecnie). W roku 1910 w jego pobliżu (ob. ul. Nad Wisłą 23) wzniesiono budynek urzędu celnego (niem. Zollamt). Po 1922 r. kiedy granica zniknęła, do budynku wprowadzono lokatorów. Po II Wojnie Światowej przejściowo ulokowano tu bibliotekę, felczera i biura Gromadzkiej Rady Narodowej. Obecnie budynek pełni funkcję mieszkalną.

Fotografia 3. Dawny budynek urzędu celnego w Górze przy ulicy Nad Wisłą 23.

W pobliżu (przy ul. Pszczyńskiej 11) znajdował się także dom mieszkalny pruskich strażników granicznych (niem. Grenzhaus), który po roku 1922 przeszedł na cele publiczne.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Fotografia 4. Góra ul. Pszczyńska 11, dawny dom mieszkalny niemieckich strażników granicznych.

Zabudowania dworskie gminy

Jedynym przykładem zabudowania dworskiego na terenie gminy Miedźna jest dwór w Górze. Budynek dworu pochodzi z 1884 r. (literatura podaje I poł XIX wieku). Majątek należący do Karola Krańczocha po wojnie przejęła władza ludowa jako mienie poniemieckie i uległ on parcelacji. Zabudowania, stawy i grunt od 1951 r. przyjęły nazwę Stawy Hodowlane w Krakowie, Zespół Rybacki w Pszczynie – obiekt rybacki w Górze. Uchwałą Rady Gminy 9 września 1995 r. park przejęła gmina (utworzono boisko piłkarskie w 1999 r.).

Dwór położony jest w południowo-wschodniej części założenia, w zakolu Wisły. Jest to budynek murowany, na planie prostokąta, tynkowany, dwukondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem, przekryty dachem naczółkowym. Fasada sześciosiowa z ryzalitem w dwóch środkowych ośiach zwieńczonym facjatą krytą odrębnym dachem dwuspadowym zamkniętym trójkątnym szczytem. W ryzalicie wejście osłonięte drewnianą werandą z balustradą, krytą dachem dwuspadowym. Elewacje budynku skromne, zdobione ceglany gzymsem wieńczącym ząbkowo-schodkowym. Zachowana drewniana stolarka okienna czteroskrzydłowa sześciokwaterowa oraz sześcioskrzydłowa dziewięciokwaterowa.

Fotografia 5. Góra, ul. Rybacka 10, dwór z 1884 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Na północny-wschód od dworu znajdował się zespół budynków gospodarczych skupionych wokół prostokątnego podwórza. Zachował się budynek spichlerza z 1912 r. (zachowane zadziory, drzwi klepkowe) obecnie pełniący funkcję mieszkalną oraz stodoła (z datą „1940” na ścianie szczytowej).

Fotografia 6. Góra, ul. Rybacka 6, zabudowania spichlerza z 1912 r.

Tereny zielone zespołu dworsko-folwarcznego wkomponowane zostały w okalające stawy: Staw Parkowy i Staw Belek i niezachowany Staw Barborczymiec (Blondnik). Obecnie układ kompozycyjny dawnego parku jest mało czytelny.

Fotografia 7. Tereny zielone zespołu dworsko-folwarcznego przy ulicy Rybackiej.

Zabudowania folwarczne gminy

Na terenie dzisiejszej gminy Miedźna funkcjonowały folwarki, których gospodarka opierała się na produkcji rolnej, hodowlanej i leśnej. Oprócz zabudowań mieszkalnych istniały w nich szereg budynków gospodarczych (stodoły, spichlerze, obory).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Fotografia 8. Miedźna, ul. Wiejska 65 budynek gospodarczy z poł. XIX w.

Folwark Wielki (niem. Grosshof) położony był w obrębie obecnej ulicy Kościelnej, Cichej i Topolowej oraz Mokrej w Górze. Prawdopodobnie był pozostałością po dawnym sołectwie. Zachowała się informacja, że w 1850 r. rozdzielono m. in. wśród pracowników gospodarczych folwarku w Górze deputaty zboża od księcia pszczyńskiego. W okresie lat 1930-1939 zarządzał nim Julian Obrocki. Zabudowie gospodarczej towarzyszyła zarządcówka (dzisiejsza ul. Cicha 7).

Fotografia 9. Góra, ul. Cicha 7, budynek dawnej zarządcówki.

Przykład niewielkiego folwarku z budynkiem mieszkalnym włączonym w obręb podwórza był Folwark Piaskowy (niem. Sandhof) w Gilowicach złożony z trzech obiektów, który zlokalizowany był na terenie dzisiejszej nieruchomości przy ul. Lompy 37.

Obiekty sakralne gminy Miedźna

Gmina Miedźna może poszczycić się aż trzema zabytkowymi drewnianymi kościołami, znajdującymi się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół w Grzawie

Kościół grzawski powstał jako parafialny, parafia w Grzawie została powołana ponownie w 1967 roku, wcześniej wieś należała do parafii w Miedźnej. Drewniany kościół pod wezwaniem Męczeństwa św. Jana

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Chrzczyciela zbudowano w XVI wieku a przebudowano prawdopodobnie w 1690 roku. W latach 1580-1628 był w posiadaniu protestantów, w 1651 roku został odzyskany przez katolików. Budowa wieży kościelnej w Grzawie w 1878 r. wsparta została wkładem księcia pszczyńskiego w wysokości 1 403,52 marek.

Kościół jest orientowany i został wzniesiony w konstrukcji zrębowej, posadowiony jest na kłocach wbijanych poprzecznie pod podwalinę obiektu tzw. peckach. Do nawy o rzucie zbliżonym do kwadratu przylega od wschodu prostokątne prezbiterium. Od zachodu dostawiona jest wieża o konstrukcji słupowej, natomiast do prezbiterium od północy przylega nieduża zakrystia. Cały kościół (oprócz zakrystii) obiegają podcienia, tzw. soboty. Nad podcieniami ściany są oszalowane pionowymi deskami. Dachy nawy, prezbiterium i ściany wieży pokryte są gontem. Wieża zwężająca się ku górze zwieńczona jest niedużym hełmem z latarnią, pokrytym cynkową blachą, obok wieżyczka na sygnaturkę na kalenicy nawy. Okna zamknięte łukiem segmentowym. Pod wieżą zachowały się drzwi klepkowe. Wnętrze nakryte zostało stropami płaskimi. Otwór tęczy zamknięty łukiem spłaszczonym. Chór muzyczny drewniany, wsparty na czterech słupach. Niemal całe wyposażenie pochodzi z XVII wieku, a najcenniejszymi elementami są: ołtarz główny z bramkami i tzw. obejściem, ołtarze boczne i małe organy - pozytyw z XVII wieku. W Muzeum Archidiecezjalnym w Katowicach znajdują się dwa obrazy ołtarzowe z kościoła w Grzawie tj. „Koronacja Matki Bożej” z warsztatów krakowskich z 1450 roku oraz „Święta Rozmowa” z kręgu warsztatów małopolskich z 1500 roku.

Fotografia 10. Grzawa, ul. Kościelna 1, kościół drewniany z XVI w.

Kościół ogrodzony drewnianym ogrodzeniem (częściowo wymienionym) z dwoma bramkami murowanymi, potynkowanymi z wejściami zamkniętymi półkoliście, nakryte siodłowymi daszkami gontowymi.

Kościół w Miedźnej

Kościół pw. Św. Klemensa wzmiankowany jest już 1326 w roku, obecny kościół postawiony w 1721 roku na miejscu rozebranego, również drewnianego obiektu.

Jest to budynek orientowany, osadzony na podmurówce z kamienia, składa się z prostokątnej nawy wzniesionej w konstrukcji zrębowej, przylegającego do niej od wschodu krótkiego, prostokątnego prezbiterium z dostawioną zakrystią. Został rozbudowany, przez dobudowanie wieży po stronie zachodniej w konstrukcji słupowej od zachodu, z izbicą przykrytą cebulastym hełmem z latarnią oraz wieżyczką na sygnaturkę z cebulastym, gontowym hełmem i z metalową latarnią. Nad prezbiterium i nawą dachy siodłowe, kryte gontem. Wokół nawy soboty (do połowy wysokości oszalowane) z czterema bramkami oszalowanymi, z wejściami ujętymi w obramienia z mieczowaniami: trzy przy wieży i jedna od południa przy nawie. Dwie bramki południowe zwieńczone są baniastymi gontowymi hełmami. W wejściach z prezbiterium do zakrystii oraz do nawy od południa i zachodu drzwi klepkowe. Wnętrze kościoła oświetlają prostokątne otwory okienne zwieńczone łukiem segmentowym. Okno w tylnej ścianie prezbiterium ozdobione jest kopią gotyckiego witraża, widocznego z zewnątrz, przedstawiającego scenę Ukrzyżowania. Oryginał datowany na 1 ćwierć XV w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

znajduje się w Muzeum Archidiecezjalnym w Katowicach. Nad prezbiterium sklepienie pozorne, kolebkowe, o łuku segmentowym, nawa przykryta jest stropem płaskim. W części zachodniej empora z małymi organami, wsparta na czterech drewnianych słupach. Prezbiterium, oddzielone od nawy tęczą, przykryte jest pozornym sklepieniem z zachowaną XIX-wieczną polichromią. We wnętrzu zachowane wyposażenie z 1 poł. XVIII w.

Fotografia 11. Miedźna, kościół pw. Św. Klemensa, pierwsza poł. XVIII w.

Nieopodal kościoła jedynym zachowanym przykładem historycznej plebanii jest budynek przy kościele w Miedźnej przy ul. Wiejskiej 47.

Fotografia 12. Miedźna, ulica Wiejska 47, budynek plebanii.

Kościół w Górze

Parafię pw. św. Barbary w Górze powołano dopiero w 1957 roku, wcześniej kaplica filialna należała do katolickiej parafii w Miedźnej. Prawdopodobnie pod koniec XV wieku istniała już drewniana kaplica ufundowana przez rodzinę Brodeckich. Jeden z właścicieli Jan Górski (Brodecki) zamienił kaplicę na zbór kalwiński. Kaplica w Górze została opuszczona przez kalwinów w 1628 roku, a parafia wróciła do katolików.

Kaplica pochodząca z połowy XVI w. (wzmianka źródłowa z 1596 r.), przed przebudową była obiektem orientowanym, o konstrukcji zrębowej, jednoizbowym z dostawioną od zachodu wieżą. Nawa była zamknięta trójbocznie, a wokół kaplicy i wokół wieży biegły soboty. Przebudowa, która została ukończona w 1951 roku, spowodowała powiększenie obiektu, wybudowanie nowej nawy na rzucie zbliżonym do kwadratu i postawienie

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

nowej, większej wieży z szalowaną izbicą, nakrytej dachem namiotowym oraz wzniesieniu zakrystii. Odtworzono soboty wokół całego obiektu. Wnętrze z emporą na dwóch drewnianych słupach. Prezbiterium i nawa nakryte są płaskim stropem z fragmentami starej polichromii o ludowym charakterze. Na cmentarzu w latach 70-tych XX wieku postawiono drewnianą dzwonnice.

Fotografia 13. Góra, ul. Kościelna 32, kościół z połowy XVI w.

Kościół w Woli

Jedynym kościołem murowany zabytkowym na omawianym terenie jest kościół pw. Św. Urbana w Woli. Pierwotnie Wola wchodziła w skład parafii Miedźna. Ze względu na spora odległość w 1855 roku rozpoczęła się budowa kościoła, zakończona w 1860 roku. W 1872 roku parafia usamodzielniała się.

Budynek kościoła jest nieorientowany, murowany, tynkowany, na cokole kamiennym, wzniesiony na planie prostokąta z półkolistą absydą, z wieżą od północy i bocznymi aneksami. Nad nawą dach dwuspadowy z wieloboczną, ażurową sygnaturką, nad późniejszymi dobudówkami wielospadowe. Wieża kościelna została dobudowana w latach 1948-50 na planie kwadratu jako czterokondygnacyjna, kryta hełmem baniastym. Wnętrze jednonawowe o sklepieniu krzyżowo-kolebkowym.

Fotografia 14. Wola, ul. Szkolna 44, kościół murowany z XIX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026**Cmentarze**

Na omawianym terenie występują zabytkowe cmentarze tzw. przykościelne, zlokalizowane wokół kościołów. W kształcie zbliżonym do owalu jest cmentarz przy kościele w Grzawie. Nieznacznie rozbudowany w kierunku południowym (pierwotnie w kształcie owalu) jest cmentarz przykościelny w Miedźnej. Nieregularny kształt ma cmentarz przykościelny w Górze. Natomiast drugi typ cmentarz zlokalizowany na działce zbliżonej do prostokąta reprezentuje cmentarz przy kościele w Woli. Ponadto w gminie zlokalizowany jest nowy cmentarz wraz z kaplicą w Górze (od 1967 r.) oraz cmentarz komunalny w Woli.

Cmentarz parafialny w Grzawie

Posiada nieliczne zabytkowe nagrobki oraz częściowo zachowane ogrodzenie wraz z bramkami z 1846 r.. Historycznym elementem cmentarza jest nagrobek Augustyna Wojciecha (1845-1922), który to jako jeden z nielicznych Pszczyniaków, uczestniczył w powstaniu styczniowym. Nagrobek, który odsłonięto 4 lipca 1937 r. ufundowała Wojciechowi Magdalena ks. Radziwiłłowa, gdyż przez 46 lat był nadleśniczym w dobrach książąt Radziwiłłów.

Do 1993 r. w otoczeniu kościoła w Grzawie znajdował się krzyż z figurą Chrystusa Ukrzyżowanego z końca XIX w. Na cmentarzu częściowo zachował się stary drzewostan.

Cmentarz parafialny w Górze

Przy kościele początkowo (XVI i XVII wiek) chowano jedynie dziedziców. Do 1947 r. Górzanie byli chowani w Miedźnej. Po rozbudowie kościoła cmentarz powiększono o działkę przekazaną przez Antoniego Liberego i ostatecznie zamknięto w 1967 r. Zachował się tam grób żołnierzy z września 1939 r.

Posiada nieliczne zabytkowe nagrobki (lastrykowe, krzyże żeliwne). Na cmentarzu częściowo zachował się stary drzewostan.

Cmentarz parafialny w Miedźnej

Posiada zespół historycznych nagrobków, wykonanych w różnych materiałach i stylistyce (po stronie północnej). Niektóre z nich posiadają charakterystyczne formy rzeźbiarskie. Zachowały się cztery kapliczki cmentarne przy ogrodzeniu cmentarza. Na cmentarzu częściowo zachował się stary drzewostan.

Cmentarz parafialny w Woli

Cmentarz o układzie kwaterowym. Posiada nieliczne zabytkowe nagrobki. Na cmentarzu częściowo zachował się stary drzewostan. Dominują nasadzenia drzew iglastych współczesnych.

Obiekty małej architektury

Teren gminy Miedźna obfituje w obiekty tzw. małej architektury. Te małe elementy krajobrazu prócz walorów estetycznych niosą ze sobą również ważną informację o historii i społeczności, upamiętniają bowiem znaczące wydarzenia z życia mieszkańców, wskazują historyczny przebieg dróg, zasięg dawnych osad, wskazują miejsca uświęcone poprzez fakt postawienia elementu sakralnego. Znaczenie kulturowe, religijne a także krajobrazowe kapliczek powinno być przedmiotem ochrony konserwatorskiej. Wraz z otaczającą zielenią opiekuńczą stanowią one zespół wartości kulturowo-przyrodniczych, o dużych walorach krajobrazowych.

Przy ul. Wiejskiej w Miedźnej posadowiono aż trzy kaplice kubaturowe.

Murowana kapliczka przy ul. Wiejskiej 43, widoczna na mapie 1883 r., wzniesiona na planie kwadratu o ściętych narożnikach, przykryta dachem dwuspadowym krytym gontem, posiada dwa małe otwory okienne w elewacjach bocznych, natomiast fasada wydzielona gzymsem posiada otwór drzwiowy (stolarka drewniana płycinowa) zwieńczony łukiem odcinkowym i flankowany w górnej partii dwoma półokrągłymi niszami, natomiast w szczycie na osi jedna nisza zamknięta łukiem odcinkowym. Wnętrze sklepione kolebkowo z obrazem „Najświętszego Serca Pana Jezusa”, rzeźbioną drewnianą malowaną piętą z poł. XIX w. oraz obrazem „Św. Barbara” z 2 poł. XVIII w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Fotografia 15. Miedźna, ul Wiejska 43, zabytkowa kapliczka.

Murowana kapliczka tzw. „diabelska” usytuowana przy ul. Wiejskiej 93 pochodzi z połowy XIX w., wybudowana została na planie prostokąta, i posiada dach dwuspadowy kryty dachówką. Fasada zwieńczona jest trójkątnym szczytem, oddzielonym gzymsem a otwór drzwiowy flankują pilastry. Wejście do kapliczki półkolistę z drzwiami drewnianymi, przeszklonymi. W niszy obraz „Jezu ufam Tobie”. Natomiast wewnątrz kaplicy znajduje się obraz Matki Boskiej Boguckiej. Z powstaniem obiektu wiąże się legenda, z której wywodzi się jej nazwa.

Fotografia 16. Miedźna, ul. Wiejska 93 kapliczka tzw. "diabelska", połowa XIX w.

Trzecia kaplica powstała na skrzyżowaniu ulicy Wiejskiej i ulicy Topolowej i widoczna jest na mapie z 1883 r. Wzniesiona została na planie prostokąta z wyoblanymi narożnikami ścian. Kryta jest dachem dwuspadowym wykonanym z gontu. W ścianach bocznych małe otwory okienne, natomiast fasada zdobiona jedynie szerokim profilowanym gzymsowaniem. W szczycie drewniany krucyfiks. Otwór drzwiowy zwieńczony półkoliście. We wnętrzu w tylnej ścianie płytka wnękowa z nierównym, łukowym zwieńczeniem. W niej nisza zwieńczona łukiem odcinkowym, w której przechowywany jest obraz „Matka Boska Częstochowska”.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Fotografia 17. Miedźna, skrzyżowanie ul. Wiejskiej i Topolowej, kaplica z obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej.

Kaplica (Kapellenhaus) wzniesiona w 1 poł. XIX w. przy ul. Gilowickiej we Frydku – historycznie Międzyrzecze, tuż obok gajówki Międzyrzecze to obiekt murowany na planie kwadratu z zaokrąglonymi narożnikami. Ściany potynkowane z napisem „Jezu, Ufam Tobie!” nad wejściem. Wewnątrz sklepienie kolebkowo-krzyżowe. Wejście zamknięte łukiem półkolistym, poprzedzone kamiennymi stopniami. Stalarka drzwiowa z 1872 r. (sygnowana). Gzyms koronujący profilowany. Szczyt trójkątny, wysoki, wydzielony zadaszeniem, z wnęką pośrodku, w której znajduje się figurka „Najświętszego Serca Pana Jezusa”, zwieńczony przysrzeszką z krzyżykiem. Wysoki dach siodłowy o wklęsłych połaciach, kryty pierwotnie gontem, obecnie onduliną falistą. Wewnątrz ludowy obraz „Matki Boskiej Częstochowskiej”.

Fotografia 18. Frydek kapliczka kubaturowa.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Kaplica Matki Boskiej Częstochowskiej Królowej Polski znajdująca się na ulicy Dębowej w Gilowicach została wzniesiona z cegły w 1913 r., na rzucie prostokąta, z dwuspadowym dachem krytym dachówką. W bocznych ścianach okna o ostrołukowym zwieńczeniu. W wschodniej ścianie dwa małe, okrągłe okienka, wkomponowane w tablicę fundacyjną. Na tablicy data budowy i nazwisko (fundatora lub budowniczego): „Erbaut 1913 Jakob Wygrabek”. W narożnikach frontowej ściany ceglane wieżyczki. Szczyt wschodni zwieńczony gzymsem ząbkowanym. Na osi kaplicy drewniana sygnaturka o wieżowym zwieńczeniu. Na jej szczycie metalowy, ażurowy krzyż o treflowym zakończeniu ramion. Kaplica została rozbudowana wtórnie, niekorzystnie w kierunku zachodnim o nawę prostokątną o ścianach i dachu dwuspadowym krytych płytami falistymi.

Fotografia 19. Gilowice, ul. Dębowa 4, kaplica ceglana z 1913 r.

Kapliczki słupowe murowane

Ten typ reprezentuje kapliczka w Grzawie przy ul. Wiejskiej wymurowana została z czerwonej cegły, na rzucie prostokąta, z półokrągłą głęboką niszą, w której Najświętszego Serca Pana Jezusa. Nisza zamknięta przeszklona stolarką, pierwotnie o podziałach połowych. Cokół gładki, tynkowany. Dekoracyjność elewacji uzyskana przez różnorodne ułożenie cegieł. Dach dwuspadowy pokryty dachówką, z półokrągłym gąsiorem na kalenicy.

Fotografia 20. Grzawa, kapliczka przy ul. Wiejskiej.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Kamienny krzyż z Miedźnej (po konserwacji w 2002 r.) otoczony jest oryginalnym murowanym ogrodzeniem ozdobionym ornamentem cekinowym. Na froncie podstawy płycina z prostokątną tablicą inskrypcyjną: „Któryś Cierpiał za Nas Rany 1806”. Na trzonie umieszczona jest płaskorzeźbiona postać Matki Bożej z mieczem boleści. Na górze krzyż o treflowych zakończeniach, z postacią Ukrzyżowanego.

Fotografia 21. Miedźna, ul. Wiejska 47, kamienny krzyż.

Kamienny krzyż z Woli ogrodzony jest oryginalnym murowanym, masywnym ogrodzeniem. Na cokole płycina z ryflowanym obramowaniem. W niej tablica współczesna z lastryko z nazwiskiem fundatora i datą: „Andreas Brandys 1802”. Na trzonie umieszczona jest płaskorzeźbiona postać Matki Bożej z Na górze krzyż o treflowych zakończeniach, z postacią Ukrzyżowanego.

Także w Woli przy ulicy Szkolonej przy posesji ul. Wałowa 2 znajdował się krzyż w tym typie, z 1 poł. XIX w. pierwotnie posiadał jedynie płaskorzeźbioną figurę Matki Boskiej Bolesnej, obecnie na skutek niefachowej konserwacji, która przyczyniła się do jego destrukcji, posiada wtórnie obłożony trzon ze współczesnymi rzeźbami.

W Frydku przy skrzyżowaniu ulicy Miodowej i Leśnej zlokalizowany jest krzyż, który pochodzi z 1832 r., na co wskazuje napis na cokole: „Fundator Walenty Golus. Andreias 1832”. Na trzonie płaskorzeźbione figury: Matki Boskiej Bolesnej, Św. Walentego, Św. Andrzeja. Wyżej krzyż z postacią Chrystusa. Kapliczka otoczona drewnianym płotkiem.

Kapliczka kamienna z Góry, zlokalizowana przy ul. Długiej. Na cokole umieszczona informacja „Gmina Zawadka AD 1875”. Na trzonie w niszach: z przodu Matka Boża, z lewej Św. Jan Ewangelista, z prawej święty męczennik z palmą. Krzyż o treflowych zakończeniach z postacią Ukrzyżowanego. Krzyż odgradzony ozdobnym metalowym płotkiem. Krzyż posadowiono na uboczu wsi w miejscu chowania zmarłych na cholere w latach 1845-1846.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Fotografia 22. Góra, ul. Długa 86 krzyż posadowiony w miejscu chowania zmarłych na cholere.

W trzech przypadkach pod stopami Chrystusa pojawia się postać Św. Marii Magdaleny. Najstarsza tego typu kapliczka znajduje się w Miedźnej przy ul. Wiejskiej i pochodzi z 1704 r. Choć obecnie inskrypcja jest nieczytelna (miejsce po tablicy inskrypcyjnej zakryte płytą z lastryko z nieczytelnym napisem), przyjmuje się, iż brzmiała „Gewidmet Johann Faruga”, natomiast w treści decyzji o wpisie do rejestru zabytków jest mowa o fundacji Jana Ganigi. Jest to krzyż przydrożny kamienny barokowo-ludowy. Prócz postaci Św. Marii Magdaleny u stóp Chrystusa, na trzonie znajdują się płaskorzeźby Matki Boskiej Bolesnej i Całość ogrodzona jest kamienną balustradą.

Fotografia 23. Miedźna, ul. Wiejska 55, kapliczka z 1704 r.

Przy placu kościelnym na skrzyżowaniu ul. ul. Wiejskiej i ul. Kościelnej w Grzawie posadowiona została kapliczka prawdopodobnie z poł. XIX w. Wysoki cokół i trzon flankują po bokach dwie pełnoplastyczne figury świętych - z prawej strony Matka Boża, z lewej strony św. Jan Ewangelista, natomiast pod stopami Chrystusa widoczna jest klęcząca św. Maria Magdalena. Wielokrotne wtórne przemalowania zacierają rysunek przedstawienia.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Fotografia 24. Grzawa, skrzyżowanie ulicy Wiejskiej z Kościelną, kapliczka, prawdopodobnie z poł. XIX w.

Na omawianym terenie istnieją tylko dwie kapliczki w formie całopostaciowego przedstawienia figuralnego na podporze. Jest to rzeźba św. Jana Nepomucena zlokalizowana vis-a-vis kościoła w Grzawie, pochodząca prawdopodobnie z XVIII/XIX w. z wtórną tabliczką na cokole o treści „ŚWIĘTY JANIE NEPOMUCKI TYŚ JEST PATRON SPRAWY LUDZKIEJ”. Figura posadowiona na wysokim ośmiobocznym filarze.

Fotografia 25. Grzawa, ul. Wiejska 9, Figura św. Jana Nepomucena pochodząca prawdopodobnie z XVIII/XIX w.

Z kolei na cmentarzu parafialnym w Miedźnej znajduje się figura Najświętszego Serca Pana Jezusa ufundowana przez (znanych z fundacji krzyża przy ul. Wiejskiej/ ul. Bieruńskiej 25), jak mówi inskrypcja na cokole: „Fundatorzy Walenty Maroszek i Maryanna żona. 1881”. Na trzonie natomiast umieszczono cytą z Ewangelii św. Mateusza: „Pójdźcie domnie wszyscy którzy pracujecie i jesteście obciążeni, a ja was ochłodzę (Mt. 11.28)”.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Fotografia 26. Figura Najświętszego Serca Pana Jezusa z cmentarza parafialnego w Miedźnej.

Najliczniejszą grupę stanowią kapliczki słupowe drewniane z szafkowym zwieńczeniem zadaszonym z figurami bądź obrazami. Prócz wpisanej do rejestru zabytków takiej kapliczki przy ul. Długiej 17 w Górze, w której umieszczono figurkę Chrystusa Frasobliwego, nie charakteryzują się one jednak wybitnymi walorami artystycznymi i zabytkowymi. Zdecydowana większość tego typu obiektów powstała w 2 poł. XX w. Stawiane są współcześnie i posiadają głównie znaczenie kultowe i kulturowe. Podobnie jak kapliczki szafkowe – oszklone płaskie skrzyneczki z obrazkiem w ramce lub wyrzeźbionym świętym, wieszane na drzewach (np. będąca w szczególnym kultcie Kapliczka Matki Boskiej Przedziwnej w Miedźnej-Bodzowie przy ul. Leśnej na granicy z Ćwiklicami), na budynkach.

Występują także proste drewniane krzyże z figurami Chrystusa. Np. krzyż przydrożny drewniany w Miedźnej przy ul. Pszczyńskiej za Urzędem Gminy widoczny na mapie z 1934 r. Jednak ze względu na wpływ czynników zewnętrznych atmosferycznych drewniane elementy często ulegają zniszczeniu i wymieniane są na nowe.

Innym elementem krajobrazu są pruskie kamienie graniczne, które wskazywały historyczny przebieg granicy wzdłuż rzeki Wisły z czasów prusko-austriackiego pogranicza (1772-1918). Historycznie na omawianym terenie występowało ich pięć, a ich lokalizacja jest możliwa do ustalenia na podstawie historycznych map z 1883 r. i 1936 r. Jeden z nich - znak graniczny VII znajduje się w zakolu rzeki Wisły w okolicy miejscowości Wola niedaleko ul. Powstańców (na wysokości nieruchomości nr 27). Inne, trudno dostępne i położone na prywatnych działkach należałoby potwierdzić podczas badań terenowych tj. kamień nr III w zakolu Wisły w pobliżu nieistniejącego stawu Matthaus – Teich (ulicą Nad Wisłą w Grzawie), kamień nr IV w Górze-Zawadce na wysokości Stawu Pożar, nr V w Górze, przy ul. Kościelnej, za mostem na Wiśle, natomiast nr VI w Gilowicach w okolicy ul. Starorzecznej. Niewykluczone, że zostały one usunięte i użyte jako wtórny materiał budowlany, jak miało to miejsce na wysokości wsi Rudółtwice, gmina Pszczyna.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Fotografia 27. Znak graniczny VII w miejscowości Wola.

Tereny zieleni**Park w Górze**

Tereny zielone zespołu dworsko-folwarcznego wkomponowane zostały w okalające stawy: Staw Parkowy i Staw Belek i niezachowany Staw Barborczymiec (Blondnik). Obecnie układ kompozycyjny parku jest mało czytelny. W drzewostanie występują lipy, dęby świerki, sosny i brzozy. Kompozycja całego założenia jest istotna dla urbanistyki wsi i łączy się z obsadzeniem ulicy Kasztanowej i Parkowej.

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz inwentaryzacji zabytkowej zieleni wraz z wytycznymi konserwatorskimi.

Tabela 1. Wytyczne konserwatorskie dotyczące zabytkowej zieleni.

Lp.	Nazwa własna	Datowanie	Adres	Wytyczne konserwatorskie
1.	Frydek, zieleń przy kaplicy	2 poł. XIX w.	Frydek, ul. Gilowicka	Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie
2.	Gilowice, zieleń przy kaplicy (aleja dębowa)	2 poł. XIX w.	Gilowice, ul. Dębowa	Uzupełnianie obsadzenia alei z zachowaniem gatunku. Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie
3.	Góra; cmentarz rzymskokatolicki	XIX/XX w.	Góra, ul. Kościelna	Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie Uzupełnienie nasadzeń lip drobnolistnych oraz kompozycji w obrębie kwater
4.	Góra; park dworski	1 poł. XIX w.	Góra, ul. Rybacka	Wykonanie inwentaryzacji dendrologicznej. Wykonanie projektu rewaloryzacji w oparciu o materiały archiwalne. Realizacja projektu rewaloryzacji. Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie. Uzupełnianie obsadzenia

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Lp.	Nazwa własna	Datowanie	Adres	Wytyczne konserwatorskie
				z zachowaniem gatunku
5.	Góra, aleja	2 poł. XIX w.	Góra, ul. Kasztanowa	Uzupełnianie obsadzenia alei z zachowaniem gatunku. Usunięcie wtórnych nasadzeń. Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie.
6.	Góra, aleja	2 poł. XIX w.	Góra, ul. Rybacka	Uzupełnianie obsadzenia alei z zachowaniem gatunku. Usunięcie wtórnych nasadzeń. Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie.
7.	Góra, szpaler	2 poł. XIX w.	Góra, ul. Rybacka	Uzupełnianie obsadzenia szpaleru z zachowaniem gatunku. Usunięcie wtórnych nasadzeń. Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie.
8.	Grzawa; cmentarz rzymskokatolicki	2 poł. XIX w.	Grzawa, ul. Kościelna	Uzupełnianie obsadzenia z zachowaniem gatunku. Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie. Usunięcie wtórnych nasadzeń roślin iglastych (także przed ogrodzeniem).
9.	Grzawa; zieleń opiekuńcza przy kapliczce Świętego Jana Nepomucena	2 poł. XIX w.	Grzawa, ul. Kościelna	Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie. Usunięcie wtórnych nasadzeń.
10.	Miedźna; cmentarz rzymskokatolicki	2 poł. XIX w.	Miedźna, ul. Wiejska	Uzupełnianie obsadzenia z zachowaniem gatunku. Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie. Usunięcie wtórnych nasadzeń roślin iglastych (także przed ogrodzeniem).
11.	Miedźna, szpaler	2 poł. XIX w.	Miedźna, ul. Wiejska	Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie. Uzupełnianie obsadzenia z zachowaniem gatunku.
12.	Miedźna, zieleń opiekuńcza przy krzyżu przydrożnym	1 poł. XIX w.	Miedźna, ul. Miodowa/ ul. Leśna	Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie. Uzupełnianie obsadzenia z zachowaniem gatunku.
13.	Miedźna, zieleń opiekuńcza przy kaplicy	2 poł. XIX w.	Miedźna, ul. Wiejska/ ul. Topolowa	Wykonywanie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy drzewostanie. Uzupełnianie obsadzenia z zachowaniem gatunku. Usunięcie wtórnych nasadzeń roślin iglastych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Lp.	Nazwa własna	Datowanie	Adres	Wytyczne konserwatorskie
14.	Wola; cmentarz rzymskokatolicki	2 poł. XX w.	Wola, ul. Szkolna	Uzupełnianie obsadzenia z zachowaniem gatunku (dęby szypułkowe).

5.2.4. Zestawienie obiektów z terenu gminy wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego

Na terenie gminy Miedźna znajduje się 12 obiektów, wpisanych do rejestru zabytków Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy.

Zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Miedźna.

Lp.	Adres	Obiekt objęty ochroną	Numer rejestru zabytków Data wpisu
1.	Góra ulica Kościelna 32	Kaplica (obecnie kościół) pod wezwaniem świętej Barbary, z XVII wieku, drewniana	A/435/60 18 III 1960 Aktualizacja A-267/2022
2.	Góra ulica Rybacka 10	Dwór z XIX wieku, późno klasycystyczny, murowany, parterowy, podpiwniczony	/499/65 20 I 1966 Aktualizacja A-565/2019
3.	Grzawa ulica Kościelna 1	Kościół filialny pod wezwaniem świętego Jana Chrzciciela, z XVII wieku, drewniany	A/437/65 14 XII 1965
4.	Grzawa Ul. Wiejska 7	Dom, wzniesiony w 1867 roku, murowany, parterowy	A/439/65 14 XII 1965
5.	Grzawa, Ul. Wiejska 33	Dom z XIX wieku, murowany, z sienią na przestrzał	A/441/65 14 XII 1965
6.	Miedźna ulica Wiejska 47	Kościół parafialny pod wezwaniem świętego Klemensa Papieża, z XVII wieku, drewniany	A/450/65 14 XII 1965
7.	Miedźna, Ul. Wiejska 31	Dom z XIX wieku, murowany, parterowy, w szczycie dekoracja stiukowa pilastrami i listwami	A/491/65 22 XII 1965
8.	Miedźna, Ul. Wiejska 58	Dom, z XIX wieku, murowany, parterowy	A/492/65 20 I 1966
9.	Miedźna, Ul. Bieruńska 4	Dom, z XIX wieku, murowany, w szczycie dekoracja stiukowa	A/493/65 20 I 1966

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

10.	Miedźna, Ul. Wiejska 93	Dom, z XIX wieku, murowany, z dekoracją stiukową w szczycie	A/495/65 20 I 1966
11.	Miedźna, Ul. Wiejska 117	Dom, z XIX wieku, murowany, z dekoracją stiukową w szczycie	A/497/65 20 I 1966
12.	Wola, Ul. Szkolna 29	Kościół parafialny pod wezwaniem świętego Urbana, z połowy XIX wieku	A/514/65 20 I 1966

Stan obiektów ujętych w rejestrze zabytków województwa śląskiego znajdujących się na terenie gminy Miedźna jest dobry.

Zakres i formy ochrony oraz opieki nad zabytkami rejestrowymi przez ich właścicieli i użytkowników reguluje przede wszystkim ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.) oraz akty wykonawcze do ustawy, w tym m.in. rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

Obowiązek zgodnego z przepisami użytkowania i zarządzania obiektem zabytkowym spoczywa na jego właścicielu lub posiadaczu. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Niezależnie od w/w obowiązków użytkownik zabytku jest zobowiązany zawiadomić służby konserwatorskie o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków, pozwolenia konserwatorskiego wymaga:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań archeologicznych;
- przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów,
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

Prace mające charakter bieżącej konserwacji, np. odświeżanie ścian we wnętrzu obiektu bez zmiany ich kolorystyki i wymiany tynków, miejscowa wymiana instalacji np. gniazd elektrycznych, kranów itp., wymiana powojennego wystroju wnętrz bez naruszania zabytkowej substancji obiektu, nie wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, jedynie zgłoszenia właściwemu konserwatorowi.

Właściciel lub posiadacz zabytku może wystąpić do właściwego konserwatora zabytków o wydanie w formie pisemnej zaleceń konserwatorskich, pomocnych w przygotowaniu dokumentacji projektowej czy sformułowaniu zakresu planowanych prac. Zalecenia konserwatorskie mają na celu określenie sposobu korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także określenie zakresu dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

5.2.5. Zestawienie obiektów z terenu gminy Miedźna wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Ewidencja zabytków, w brzmieniu w/w Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 ze zm.), art. 21, jest podstawą dla sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Ewidencja zabytków jest uporządkowanym zbiorem opracowań, wykonywanym wg jednolitych wzorców, stanowiącym podstawowe informacje o obiektach zabytkowych. Krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków prowadzi Generalny Konserwator Zabytków. Wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Natomiast gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) danej gminy.

Za kryteria decydujące o wpisie obiektu do ewidencji przyjęto:

- stopień zachowania walorów zabytkowych;
- funkcję obiektu i wpływ jego formy na ogólny charakter zabudowy miejscowości;
- wartość historyczną, artystyczną i naukową.

Wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Miedźna stanowi załącznik nr 1 do przedmiotowego opracowania.

W celu przeprowadzenia prac remontowych, wymagających pozwolenia na budowę (przebudowa dachu, rozbudowa budynku) przy zabytku znajdującym się w Gminnej Ewidencji Zabytków należy wystąpić z wnioskiem do Starostwa Powiatowego w Lubaniu. Pozwolenie na budowę zostanie wydane po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

W przypadku prac niewymagających pozwolenia na budowę właściciel zabytku gminnego zgłasza prace do starostwa powiatowego, które zostają zaopiniowane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków stanowi załącznik nr 1 do przedmiotowego programu.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026**5.2.6. Zabytki ruchome**

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje zabytek ruchomy, jako „rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Do zabytków ruchomych podlegających ochronie i opiece zalicza się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, prezentujące minione kierunki artystyczne oraz inne obiekty niebędące w pełni dziełami sztuki (np. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła, obiekty etnograficzne, instrumenty muzyczne, przedmioty zgromadzone w kolekcjach, numizmaty, pieczęcie, medale i order, militaria, pamiątki historyczne, przedmioty związane z wybitnymi osobistościami lub instytucjami). Ponadto, prócz obiektów wchodzących w skład wyposażenia budowli, także ich wystrój architektoniczny nazywany jest zabytkiem ruchomym (np. rzeźby, płaskorzeźby, malowidła ściennie, mozaiki, sztukaterie i detal architektoniczny: gzymsy, obramowania otworów okiennych i drzwiowych oraz rzeźby ogrodowe, fontanny, kapliczki i krzyże przydrożne, drogowskazy kamienne, nagrobki itp.).

Rejestr Zabytków Ruchomych prowadzony jest podobnie jak Rejestr Zabytków Nieruchomych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela zabytku lub z obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę. Do rejestru zabytków nieruchomych nie wpisuje się obiektów znajdujących się w inwentarzu muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Na terenie gminy Miedźna do zabytków ruchomych należy głównie wyposażenie kościołów. Ze względów bezpieczeństwa ich listy nie są upubliczniane.

Do rejestru zabytków ruchomych zalicza się także kapliczki oraz wyposażenie kapliczek z terenu gminy Miedźna, zgodnie z poniższą tabelą.

Tabela 3. Wykaz zabytków ruchomych (kapliczki, wyposażenie kapliczek) na terenie gminy Miedźna.

Adres	Obiekt objęty ochroną	Numer rejestru zabytków Data wpisu
Góra	Figurka w kapliczce przydrożnej	B/339/72 30 VIII 1972
Góra Ul. Długa 17	Figurka Chrystusa Frasnoliwego (kapliczka szafkowa)	B/340/72 30 VIII 1972
Miedźna Ul. Wiejska 47	Krzyż przydrożny, usytuowany obok kościoła parafialnego pod wezwaniem świętego Klemensa Papieża, kamienny, z 1806 roku	B/353/72 21 IX 1972
Miedźna Ul. Wiejska 55	Krzyż przydrożny fundacji Jana Ganigi, kamienny, z 1704 roku	B/351/72 21 IX 1972
Miedźna Ul. Wiejska 1	Krzyż przydrożny przy drodze do Grzawy, kamienny, z XVIII wieku	B/352/72 21 IX 1972
Wola ulica Szkolna 1	Krzyż przydrożny zapewne fundacji Andrzeja Brandysa, kamienny, z 1802 roku	B/349/72 6 IX 1972

5.2.7. Zabytki archeologiczne

Środowisko kulturowe gminy Miedźna zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Stanowiska archeologiczne datowane są od prehistorii (epoki kamienia) do czasów nowożytnych. Są to przede wszystkim osady i ślady osadnictwa.

Na terenie gminy Miedźna znajduje się 10 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Tabela 4. Wykaz stanowisk archeologicznych z terenu gminy Miedźna.

NR KEZA	Miejscowość	Nr stanowiska w miejscowości	AZP nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Typ stanowiska	Chronologia
103-48/2	Frydek	1	103-48	2	śląd osadnictwa	epoka kamienia
103-48/3	Frydek	2	103-48	3	śląd osadnictwa	pradzieje
104-48/7	Frydek	3	104-48	7	śląd osadnictwa	pradzieje/ok. nowożytny
104-48/1	Góra	1	104-48	1	osada	ok. nowożytny
104-48/3	Grzawa	1	104-48	3	śląd osadnictwa	ok. nowożytny
104-48/4	Grzawa	2	104-48	4	śląd osadnictwa	późne średniowiecze/ok. nowożytny
104-48/5	Grzawa	3	104-48	5	śląd osadnictwa/osada	późne średniowiecze/ok. nowożytny
104-48/6	Miedźna	1	104-48	6	śląd osadnictwa	ok. nowożytny
104-48/8	Miedźna	2	104-48	8	śląd osadnictwa	późne średniowiecze/ok. nowożytny
104-48/2	Zawadka	1	104-48	2	śląd osadnictwa	ok. nowożytny

5.2.8. Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne odgrywa istotną rolę w jednoczeniu i określaniu kulturowej tożsamości grup społecznych. Odzwierciedla jej oczekiwania, które są wyrażane m.in. w formie języka, literatury, muzyki, tańca, obyczajów, ubioru.

Tradycje kulturalne są kultywowane przez placówki kultury na terenie gminy. Ponadto na terenie każdej miejscowości funkcjonują koła gospodyń wiejskich. W Górze, Miedźnej, Gilowicach i Woli funkcjonują ochotnicze straże pożarne.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformułowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT słabych i mocnych stron gminy Miedźna, a także szans i zagrożeń.

Mocne strony:

- 1) dobrze rozpoznana historia gminy;
- 2) zasób zabytków na terenie gminy, w tym wpisanych do rejestru zabytków;
- 3) dobry stan techniczny obiektów sakralnych z terenu gminy (m.in. kościołów);

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

- 4) w znacznym stopniu zachowana charakterystyczna zabudowa mieszkaniowa na terenie poszczególnych wsi;
- 5) gminna ewidencja zabytków obejmująca zabytki nieruchome gminy oraz stanowiska archeologiczne;
- 6) rozpoznany i udokumentowany zasób cmentarzy gminnych;
- 7) obszary chronione oraz walory przyrodnicze na terenie gminy;
- 8) liczne i cenne kapliczki i krzyże przydrożne we wszystkich miejscowościach;
- 9) odbywające się imprezy kulturalne;
- 10) aktywnie działające instytucje, stowarzyszenia działające na terenie gminy zajmujące się kulturą, zabytkami oraz szerzeniem tradycji lokalnych;
- 11) obecność szlaków turystycznych pieszych i rowerowych.

Słabe strony:

- 1) zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
- 2) niedostatecznie wykorzystany potencjał gminy jako ośrodka turystycznego;
- 3) brak odpowiedniego zabezpieczenia niektórych obiektów zabytkowych, postępujący proces ich niszczenia;
- 4) nieprawidłowe modernizacje obiektów zabytkowych (prowadzone często bez wymaganych zezwoleń) powodujące czasem bezpowrotną utratę wartości historycznych i kulturowych;
- 5) część zabytkowych zespołów przekształcona, z elementami nowej zabudowy, nie liczącej się z lokalną tradycją, architekturą i historycznymi uwarunkowaniami;
- 6) niskie środki w budżecie gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 7) niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego;
- 8) brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych;
- 9) brak forum wymiany doświadczeń w zakresie działań ochronnych przy zabytkach;
- 10) brak szkoleń lub spotkań z przedstawicielami Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

Szanse:

- 1) przyznawanie dotacji na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, w tym na prace konserwatorskie;;
- 2) podjęcie starań na rzecz odzyskania świetności zdegradowanych obiektów zabytkowych wysokiej klasy;
- 3) zwiększenie środków budżetowych gminy na działania związane z ochroną zabytków;
- 4) pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków;
- 5) szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych gminy, przyciągająca turystów;
- 6) wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości;
- 7) wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne;
- 8) aktualizacja dokumentów strategicznych, które przyczynią się do poprawy warunków życia ludności i stanu dziedzictwa kulturowego;
- 9) położenie w bliskiej odległości od granicy niemieckiej i czeskiej oraz w granicach Euroregionu „Nysa”;
- 10) współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk);
- 11) współpraca gminy i organizacji pozarządowych z miejscowymi szkołami w zakresie włączenia do programów nauczania lekcji o lokalnym krajobrazie kulturowym, organizowanie wycieczek, których trasy uwzględniałyby zasoby zabytków regionalnych;
- 12) korzystanie ze wsparcia struktur takich jak np. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich;
- 13) zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd.;
- 14) powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych.

Zagrożenia

- 1) niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

- 2) odpływ wysoko wykwalifikowanej kadry z terenu gminy, migracja zarobkowa młodszych pokoleń i związane z tym zatracanie więzi z regionem;
- 3) zanik tradycji i tożsamości lokalnej, związany ze zmianą stylu życia;
- 4) niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych;
- 5) niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska;
- 6) częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 7) niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych;
- 8) skomplikowane procedury w ubieganiu się o środki zewnętrzne skutkujące stosunkowo niewielkim wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej, zwłaszcza przez osoby prywatne;
- 9) wzrastające koszty prac konserwatorskich i renowacyjnych;
- 10) atrakcyjna oferta turystyczna pobliskich gmin.

7. Założenia programowe

Ustalone poniżej priorytety, cele szczegółowe i wynikające z nich działania wyznaczają politykę gminy w zakresie ochrony zabytków na lata 2023-2026.

Program Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026 będzie realizowany dla poniższych priorytetów:

- 1) PRIORYTET 1 – PROWADZENIE POLITYKI GMINNEJ MAJĄCEJ NA CELU ZACHOWANIE ISTNIEJĄCYCH WALORÓW ZABYTKOWYCH**
- 2) PRIORYTET 2 – ODPOWIEDNIE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W CELU PRZYBLIŻENIA TYCH WALORÓW ZARÓWNO MIESZKAŃCOM GMINY, JAK I ODWIEDZAJĄCYCH TEREN GMINY TURYSTOM**

7.1. Cele szczegółowe i działania Programu Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026

Dla realizacji wyznaczonych priorytetów zostały określone cele szczegółowe wraz z proponowanymi działaniami.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Tabela 5. Harmonogram działań przewidzianych do realizacji w ramach Programu Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026.

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
PRIORYTET 1 – PROWADZENIE POLITYKI GMINNEJ MAJĄCEJ NA CELU ZACHOWANIE ISTNIEJĄCYCH WALORÓW ZABYTKOWYCH	Cel szczegółowy 1.1 Organizacja zasad wsparcia dla rewaloryzacji obiektów zabytkowych	Realizacja uchwały Rady Gminy w celu zabezpieczenia środków budżetowych na działania związane z obiektami zabytkowymi	Corocznie	Gmina Miedźna
		Przeznaczanie środków finansowych z budżetu Gminy na najcenniejsze obiekty zabytkowe	Corocznie	Gmina Miedźna
		Identyfikacja najpilniejszych potrzeb przy obiektach w najgorszym stanie technicznym	Do 31 grudnia 2024 r.	Gmina Miedźna
		Stała współpraca z WUOZ we Katowicach, delegatura w Bielsku – Białej	Sukcesywnie	Gmina Miedźna
		Przekazanie Starostwu Powiatowemu wykazu obiektów objętych ewidencją zabytków oraz jego systematyczne aktualizowanie	Corocznie	Gmina Miedźna, Starostwo Powiatowe w Pszczynie

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
	Cel szczegółowy 1.2 Bezpośrednie wsparcie dla rewaloryzacji obiektów zabytkowych z budżetu Gminy	Nawiązanie współpracy z prywatnymi właścicielami obiektów zabytkowych w celu jak najszerszego ich wykorzystania w promocji Gminy	Sukcesywnie	Gmina Miedźna
		Utworzenie w porozumieniu z właścicielami budynków harmonogramu prac remontowych dla obiektów z GEZ, których stan na sporządzonych kartach określono jako dostateczny bądź zły	Sukcesywnie	Gmina Miedźna
		Pielęgnacja drzew (na terenie parku w Górze, na terenie cmentarzy, wokół kapliczek), odtwarzanie historycznej zieleni w obrębie cmentarzy oraz drzew opiekuńczych przy kapliczkach, a także przywracanie drzew opiekuńczych w tradycyjnej formie (tam gdzie jest to możliwe) w sąsiedztwie kapliczek (np. wymiana żywotników na drzewa rodzime np. lipy czy dęby)	Sukcesywnie	Zarządy, właściciele, gmina Miedźna

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
		Posykiwanie wsparcia finansowego dla rewitalizacji i pielęgnacji zieleni zabytkowej		Zarządy, właściciele, gmina Miedźna
		Wsparcie działań na rzecz renowacji i konserwacji kapliczek przydrożnych	Sukcesywnie	Gmina Miedźna
	Cel szczegółowy 1.3 Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz działania na rzecz jego poprawy	Sporządzenie następnej edycji „Programu opieki nad zabytkami”	2027 r.	Gmina Miedźna
		Sporządzenie sprawozdania z realizacji „Programu opieki nad zabytkami”	Koniec roku 2025 r.	Gmina Miedźna
	Cel szczegółowy 1.4 Dbłość o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy w Gminie	Ścisłe powiązanie działań przy obiektach zabytkowych z dokumentami planistycznymi Gminy	Sukcesywnie	Gmina Miedźna
		Systematyczne opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jako narzędzia do ochrony obiektów i terenów zabytkowych z terenu gminy	Sukcesywnie	Gmina Miedźna
		Podniesienie rangi ochrony wielu cennych obiektów z terenu gminy poprzez wpis do Rejestru Zabytków	Sukcesywnie	Gmina Miedźna, właściciele, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
		Zadania dla gminnej ewidencji zabytków: 1. Zakładanie nowych kart adresowych dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla obrazu dziedzictwa kulturowego na terenie gminy; 2. Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną; 3. Skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących oraz takich, które utraciły cechy zabytkowe w wyniku modernizacji. Wszelkie działania przy obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków wymagają opiniowania, uzgodnienia lub pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków	Sukcesywnie	Gmina Miedźna
		Dalsza inwentaryzacja obiektów małej architektury, jako świadectwa kulturalnej przeszłości regionu (krzyże, kapliczki przydrożne, miejsca	Sukcesywnie	Gmina Miedźna

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
		pamięci)		
	Cel szczegółowy 1.5 Określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych	Przekazywanie właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych informacji o możliwościach pozyskiwania dodatkowego wsparcia finansowego (zwłaszcza z funduszy europejskich)	Sukcesywnie	Gmina Miedźna
CEL GŁÓWNY 2 – ODPOWIEDNIE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W CELU PRZYBLIŻENIA TYCH WALORÓW ZARÓWNO MIESZKAŃCOM GMINY, JAK I ODWIEDZAJĄCYCH TEREN GMINY TURYSTOM	Cel szczegółowy 2.1 Rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego	Organizacja imprez lokalnego zasięgu, przybliżających mieszkańcom Gminy i regionu wartości historyczne Gminy	Corocznie	Gmina Miedźna
	Cel szczegółowy 2.2 Wykorzystanie Internetu i multimediów w celu nowoczesnej promocji walorów zabytkowych	Stała aktualizacja witryny internetowej poświęconej tematyce zabytkowej i kulturalnej Gminy	Sukcesywnie	Gmina Miedźna
		Nawiązywanie współpracy w zakresie dobrych praktyk w ramach partnerstwa krajowego i zagranicznego	Sukcesywnie	Gmina Miedźna
	Cel szczegółowy 2.3 Edukacja społeczeństwa w	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych	Sukcesywnie	Gmina Miedźna

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
	zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego	związanych z historią i kulturą, placówek muzealnych, galerii, bibliotek oraz innych instytucji kultury		
		Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego	Sukcesywnie	Gmina Miedźna
		Organizacja spotkań, mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa kulturowego	Sukcesywnie	Gmina Miedźna

Źródło: Opracowanie własne.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w *Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026* będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- 1) prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub włączenie do wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 2) finansowych – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy lub znajdujących się w trwałym zarządzie jej jednostek lub zakładów budżetowych, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, w zależności od możliwości finansowych gminy;
- 3) koordynacji – obejmujących między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa i gminy, współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- 4) społecznych – obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- 5) kontrolnych – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026 po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy, w celu przyjęcia go Uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Wójt będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań programu i przedstawiał je Radzie Gminy.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji programu, uwzględniająca:

- 1) ilość wykonanych zadań przyjętych do realizacji;
- 2) efektywność wykonania zadań;
- 3) wartość finansową zrealizowanych zadań;
- 4) zakres współpracy z osobami i jednostkami odpowiedzialnymi za zabytki.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady, które zawiera Rozdział 7. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Dotacje udzielane przez ministra i wojewódzkich konserwatorów zabytków mogą być przeznaczane na szereg działań przy zabytkowych obiektach wpisanych do rejestru zabytków, niezbędnych dla zachowania i poprawy stanu technicznego oraz substancji zabytkowej obiektu. Do katalogu prac i działań należą: techniczne i konserwatorskie ekspertyzy, konserwatorskie lub architektoniczne badania i dokumentacje, opracowania programów prac konserwatorskich, projekty budowlane, zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku, stabilizacja konstrukcyjna części składowych zabytku lub ich częściowe odtworzenie, odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności; uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej, zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Dodatkowo dotacje na działania przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków mogą być udzielane przez organy stanowiące jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty województwa) na zasadach określonych w podjętej przez dany organ uchwale.

Zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o zabytków i opiece nad zabytkami, utworzony został Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków – państwowy fundusz celowy. Głównymi wpływami Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków są administracyjne kary pieniężne nakładane w wypadkach, które dotychczas stanowiły wykroczenia. Są to środki z administracyjnych kar, które nakładane mogą być w ściśle określonych przypadkach. Karom pieniężnym podlegać mogą osoby, które bez uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków (lub niezgodnie z zakresem określonym w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków) wykonują np.: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, roboty budowlane w otoczeniu zabytku; prowadzą badania konserwatorskie archeologiczne lub architektoniczne przy zabytku wpisanym do rejestru. Kary pieniężne, nakładane są przez organy ochrony zabytków.

Wpływami do Funduszu mogą też być zasądzenia przez sąd w sprawach przestępstw zniszczenia lub uszkodzenia zabytku. Środki, zgromadzone na koncie Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków w pierwszej kolejności przeznaczone są na ratowanie zabytków zagrożonych lub zniszczonych.

Najważniejsze potencjalne źródła dofinansowania działań i zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 6. Możliwości pozyskania źródła dofinansowania działań ujętych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026.

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	– Ochrona zabytków Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Kluczowe dla realizacji celów programu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach programu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. Duży nacisk kładziony jest na dofinansowanie prac przy obiektach najbardziej zagrożonych oraz zabytkach najcenniejszych – wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznanych za Pomniki Historii oraz tych, posiadających wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Istotnym celem programu jest również zwrócenie uwagi na obiekty, mające szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego – zarówno w kontekście ogólnosięciowym, jak lokalnym, gdzie pełnią ważną

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
	rolę nośnika historii i tradycji. Istotnym celem programu jest poprawa stanu instytucji kultury mieszczących się w zabytkowych siedzibach, których remonty ze względu na intensywność użytkowania są szczególnie potrzebne. O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie. – Ochrona zabytków archeologicznych Strategicznym celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Zadaniem programu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także opracowanie i publikacja ich wyników. W obu grupach zadań na wsparcie mogą liczyć przede wszystkim projekty, które zakładają prowadzenie badań na obszarach (lub w dziedzinach) niewystarczająco rozpoznanych lub upowszechnionych, promujących nowe kierunki badawcze, a także opracowanie i publikację wyników badań archeologicznych, zwłaszcza zakończonych przed 2010 r. O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego: samorządowe instytucje kultury, państwowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, publiczne uczelnie akademickie, niepubliczne uczelnie akademickie, podmioty prowadzące działalność gospodarczą. – Kultura Ludowa i tradycyjna Strategicznym celem programu jest wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (oraz narodowym), które występują zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. Dofinansowywane będą przedsięwzięcia związane ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych ich elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania, w tym odnoszących się także do kultur mniejszości narodowych i etnicznych oraz tradycji środowiskowych. Szczególny nacisk w programie zostaje położony na projekty kompleksowe, integrujące zarówno nadawców – twórców depozytariuszy i nosicieli treści kultury wywodzących się ze społeczności lokalnych i regionalnych oraz profesjonalistów i znawców w swoich dziedzinach, jak i odbiorców (indywidualnych i zbiorowych). Istotne jest rejestrowanie, dokumentowanie i archiwizowanie materialnych i niematerialnych przejawów kultur tradycyjnych; tworzenie odpowiednich metod i narzędzi służących ich ochronie i upowszechnianiu; wypracowywanie i dzielenie się dobrymi praktykami oraz nawiązywanie interdyscyplinarnych i międzyśrodowiskowych kontaktów; wykorzystywanie wszelkich form i sposobów promocji podejmowanych działań, w tym tworzenie ogólnodostępnych repozytoriów związanych z zasobami kultur

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
	tradycyjnych i ich transformacjami. O dofinansowanie w ramach programu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego: samorządowe instytucje kultury (z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego); organizacje pozarządowe; podmioty prowadzące działalność gospodarczą: kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne. – Wspieranie działań muzealnych Celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także – prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych. O dofinansowanie w ramach programu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego: samorządowe instytucje kultury – z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego; organizacje pozarządowe; kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne. – Miejsca pamięci i trwale upamiętnienia w kraju Strategicznym celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości. Program ma za zadanie stworzenie możliwości sprzyjających otoczeniu tych miejsc stałą i stabilną opieką, polegającej w szczególności na zapewnieniu warunków: naukowego badania i dokumentowania miejsca pamięci oraz wydarzeń i osób z nim związanych; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy miejscu pamięci; zabezpieczenia i utrzymania miejsca pamięci oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z miejsca pamięci w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości i autentyzmu; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o miejscu pamięci oraz jego znaczeniu dla historii, dziedzictwa i tożsamości narodowej. – Kultura dostępna Celem programu jest wspieranie zadań służących ułatwieniu dostępu do kultury, skierowanych do szerokiego grona odbiorców i sprzyjających integracji społecznej. Działania te powinny służyć osiągnięciu realnych, systemowych i długofalowych efektów w niwelowaniu barier w dostępie do kultury w wymiarach: przestrzennym, ekonomicznym, społeczno - mentalnym i kompetencyjnym ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób z miejscowości pozbawionych bezpośredniego dostępu do narodowych zasobów dóbr kultury, instytucji kultury oraz instytucji artystycznych. O dofinansowanie w ramach programu ubiegać się mogą m.in. następujące podmioty prawa polskiego: państwowe instytucje kultury; samorządowe instytucje kultury; jednostki samorządu terytorialnego wyłącznie jako organy prowadzące publiczne szkoły artystyczne, w przypadku szkół nieprowadzących samodzielnej księgowości; organizacje pozarządowe; kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków	Środki Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przeznaczone są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na terenie województwa. Podmioty uprawnione do złożenia wniosku o udzielenie dotacji: Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie. Szczegółowe informacje dotyczące terminów składania wniosków; wyszczególnienie rodzaju dokumentacji, prac oraz materiałów, na które może zostać udzielona dotacja; wnioski oraz niezbędne dokumenty, które należy złożyć w celu ubiegania się o dotację dostępne są na stronie internetowej: http://wkz.katowice.pl/uslugi/dotacje-i-refundacje
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – Fundusz Kościelny	Powołany Fundusz Kościelny udziela dotacji na konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w szczególności dotyczących: remontów dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszania i odgrzybiania, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, wodnej, kanalizacyjnej, odgromowej). W szczególnie uzasadnionych przypadkach może nastąpić finansowanie z Funduszu Kościelnego remontu ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: instrumenty muzyczne, dzwony) oraz stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: ołtarze, polichromie, freski, posadzki). Więcej informacji na temat możliwości dofinansowania można pozyskać ze strony: https://www.gov.pl/web/mswia/fundusz-koscielny
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnoprawnych	Dotacje w ramach działalności funduszu udzielane są na m.in. likwidację barier architektonicznych (w tym, także w obiektach zabytkowych) w myśl projektu Dostępna przestrzeń. Podmiotami uprawnionymi do otrzymywania środków są właściciele obiektu wymagającego likwidacji barier. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% wartości dla podmiotu, który nie jest przedsiębiorcą oraz do 30% wartości dla przedsiębiorcy.
Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027	W lipcu 2021 roku rozpoczęły się konsultacje społeczne założeń programu na lata 2021-2027. Wyznaczono Priorytet VII: Kultura, w ramach którego określono cel szczegółowy 4.6: Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych Wsparciem w ramach określonego priorytetu zostaną objęte państwowe i współprowadzone instytucje kultury, biblioteki przechowujące Narodowy Zespół Biblioteczny oraz publiczne szkoły i uczelnie artystyczne. Ponadto o wsparcie będą mogły ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego oraz kościoły i związki wyznaniowe w zakresie prowadzonej działalności kulturalnej, zlokalizowane na obszarach wpisanych na listę UNESCO lub Pomników Historii.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
Rządowy Program Odbudowy Zabytków (BGK)	Rządowy Program Odbudowy Zabytków jest to Program, który wesprze samorządy w poprawieniu stanu, odbudowie i remontach obiektów zabytkowych przyczyniając się tym samym do poprawy ich stanu i uchroni przed degradacją i niszczeniem. Program dopuszcza finansowanie obiektów posiadających wpis do ewidencji lub rejestru zabytków i będących w posiadaniu jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjnej podległej jednostce samorządu terytorialnego. Program kierowany jest bezpośrednio do jednostek samorządu terytorialnego, a za ich pośrednictwem również do innych podmiotów zobowiązanych do opieki nad zabytkami. Dofinansowanie będzie przyznawane na realizację zadań inwestycyjnych związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Może być przeznaczone na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego albo na udzielenie dotacji samorządowej na takie prace. Dofinansowanie z Programu może wynieść maksymalnie 98% wartości inwestycji, a minimalny wkład własny - 2%. Więcej informacji na temat możliwości dofinansowania można pozyskać ze strony: https://www.gov.pl/web/premier/rzadowy-program-odbudowy-zabytkow
Fundusz Termomodernizacji i Remontów (BGK)	Podstawowym celem Funduszu Termomodernizacji i Remontów jest pomoc finansowa dla inwestorów realizujących przedsięwzięcia termomodernizacyjne i remontowe oraz wypłata rekompensat dla właścicieli budynków mieszkalnych, w których były lokale kwaterunkowe. W przypadku obiektów zabytkowych możliwe jest uzyskanie premii remontowej stanowiącej 60% kosztów przedsięwzięcia remontowego. Beneficjentem premii remontowej są właściciele lub zarządcy budynków wielorodzinnych, których użytkowanie rozpoczęło: • przed dniem 14 sierpnia 1961 r. lub co najmniej 20 lat przed dniem złożenia wniosku o premię remontową do banku kredytującego oraz • budynek ten należy do społecznej inicjatywy mieszkaniowej lub towarzystwa budownictwa społecznego; • budynek ten został wybudowany przy wykorzystaniu kredytu udzielonego przez BGK na podstawie wniosków o kredyt złożonych do dnia 30 września 2009 r. lub przy wykorzystaniu finansowania zwrotnego w rozumieniu ustawy z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego bez względu na status prawny, z wyłączeniem jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych. Więcej informacji na temat możliwości dofinansowania można pozyskać ze strony: https://www.bgk.pl/podmioty-ryнку-mieszkaniowego/modernizacja-i-rewitalizacja/premia-remontowa-z-funduszu-termomodernizacji-i-

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
	remontow/?gclid=Cj0KCQjwjaYBhDIARIsAO8PkE0Bc9zj_SXOzpDG7-pyqSOTQjEU2wf4z-NAibrbbOxX50gy_mYuPM8aAk8uEALw_wcB
Finansowanie z fundacji	Możliwość pozyskiwania funduszy zewnętrznych jest finansowanie pochodzące z fundacji. Można tu wymienić np. fundacje bankowe, Fundację LOTTO Milion Marzeń, Fundację Polska Miedź – KGHM, Fundację PGNiG, Fundację Orange. Więcej informacji na temat możliwości dofinansowania można pozyskać ze stron: https://www.fundacjalotto.pl/ http://fundacjakghm.pl/ https://fundacja.pgnig.pl/ https://fundacja.orange.pl/ https://fundacja.santander.pl/ https://www.citibank.pl/poland/kronenberg/polish/index.htm https://www.fundacjapkobp.pl/ https://www.pekao.com.pl/o-banku/odpowiedzialnosc-spoleczna/fundacja-banku.html#

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

W okresie obowiązywania *Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miedźna na lata 2023-2026*, gmina przeznaczy środki na konserwację zabytków zdobyte ze źródeł publicznych lub prywatnych. Będą one przeznaczone na cele wyznaczone przez administrujących zabytkowymi obiektami. Na bieżąco wg potrzeb wykonywane będą prace renowacyjne obiektów umieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Biorąc pod uwagę korzystne położenie gminy oraz dużą ilość obiektów posiadających wartości zabytkowe Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

Załącznik nr I – Wykaz zabytków nieruchomych ujętych w gminnej ewidencji zabytków gminy Miedźna

Tabela 7. Wykaz zabytków nieruchomych ujętych w gminnej ewidencji zabytków gminy Miedźna.

LP.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr rejestru zabytków
1.	Góra	Ul. Cicha 7	MIESZKANIE DZIEDZICA/RZĄDCY W ZABUDOWIE FOLWARCZNEJ (OB. BUDYNEK MIESZKALNY, PRZEBUDOWANY)	
2.	Góra	Ul. Długa 80	BUDYNEK MIESZKALNY	
3.	Góra	Ul. Długa 85	BUDYNEK MIESZKALNY	
4.	Góra	Ul. Długa 128	BUDYNEK MIESZKALNY	
5.	Góra	Ul. Kościelna 29	OBORA W ZABUDOWIE FOLWARCZNEJ (OB. BUDYNEK USŁUGOWO - HANDLOWY, PRZEBUDOWANY)	
6.	Góra	Ul. Kościelna 32	KAPLICA FILIALNA, OB. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PARAFII RZYMSKO – KATOLICKIEJ PW. ŚW. BARBARY	A/435/60 z 18 III 1960 r. Aktualizacja A-267/2022
7.	Góra	Topolowa 20	SPICHLERZ W ZABUDOWIE FOLWARCZNEJ (OB. KUŹNIA)	
8.	Góra	Topolowa 36	BUDYNEK MIESZKALNY	
9.	Góra	Nad Wisłą 23	DAWNY BUDYNEK GRANICZNY (OB. BUDYNEK MIESZKALNY)	
10.	Góra	Nad Wisłą 50	BUDYNEK MIESZKALNY	
11.	Góra	Pszczyńska 11	DOM MIESZKALNY NIEMIECKICH STRAŻNIKÓW GRANICZNYCH (OB. BUDYNEK MIESZKALNY)	
12.	Góra	Rybacka 10	DWÓR W ZESPOLE DWORSKO - PARKOWYM	A/499/66 z 20 I 1966 r. Aktualizacja A-565/2019
13.	Góra	Rybacka	PARK W ZESPOLE DWORSKO - PARKOWYM	
14.	Góra	Rybacka 3	STODOŁA W ZESPOLE DWORSKO – PARKOWYM (OB. BUDYNEK GOSPODARCZY)	
15.	Góra	Rybacka 6	SPICHLERZ W ZESPOLE DWORSKO – PARKOWYM (OB. BUDYNEK GOSPODARCZY)	
16.	Góra	Wiejska 22	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY	
17.	Góra	Długa 86	KRZYŻ KAMIENNY PRZYRDOŻNY	
18.	Góra	Rybacka	NAGROBEK K. KRANCZOCHA	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

LP.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr rejestru zabytków
19.	Góra	Długa 17	FIGURA CHRYSOSTUSA FRASOBLIWEGO	B/340/72
20.	Frydek	Miodowa 151	BUDYNEK MIESZKALNY	
21.	Frydek	Nowa Wieś 18	BUDYNEK MIESZKALNY	
22.	Frydek	Potokowa 4	BUDYNEK MIESZKALNY	
23.	Frydek	Stolarska 12	BUDYNEK MIESZKALNY	
24.	Frydek	Leśna/Miodowa	KRZYŻ KAMIENNY PRZYDROŻNY	
25.	Frydek	Gilowicka	KAPLICZKA KUBATUROWA	
26.	Gilowice	Dębowa 4 / Korfantego 121(funkcjonuje pod dwoma adresami)	BUDYNEK MIESZKALNY	
27.	Gilowice	Graniczna 34	BUDYNEK MIESZKALNY (OB. NIEUŻYTKOWANY)	
28.	Gilowice	Korfantego 22	BUDYNEK MIESZKALNY	
29.	Gilowice	Korfantego 25	BUDYNEK MIESZKALNY	
30.	Gilowice	Korfantego 104	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY	
31.	Gilowice	Leśna 1	BUDYNEK MIESZKALNY	
32.	Gilowice	Dębowa	KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA	
33.	Gilowice	Korfantego/Górnośląska	KRZYŻ PRZYDROŻNY	
34.	Grzawa	Wiejska 18	KOŚCIÓŁ FILIALNY PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA	A/437/65 z 14.XII.1965
35.	Grzawa	Wiejska	OGRODZENIE KOŚCIOŁA FILIALNEGO PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA	
36.	Grzawa	Kościelna 3	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY (NIEUŻYTKOWANY)	
37.	Grzawa	Pszczyńska 29	DAWNA KARCZMA (OB. BUDYNEK USŁUGOWY)	
38.	Grzawa	Wiejska 3	BUDYNEK MIESZKALNY	
39.	Grzawa	Wiejska 4	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY (NIEUŻYTKOWANY)	
40.	Grzawa	Wiejska 7	BUDYNEK MIESZKALNY	A/439/65 z 14 XII 1965 r.
41.	Grzawa	Wiejska 10	BUDYNEK MIESZKALNY (NIEUŻYTKOWANY)	
42.	Grzawa	Wiejska 19	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY	
43.	Grzawa	Wiejska 26	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY	
44.	Grzawa	Wiejska 33	BUDYNEK MIESZKALNY	A/441/65 z 14 XII 1965 r.
45.	Grzawa	Wiejska 37	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY	
46.	Grzawa	Zielonkówka 2, 4	BUDYNEK URZĘDU CELNEGO (OB. BUDYNEK MIESZKALNY)	
47.	Grzawa	Kościelna	KRZYŻ NA PLACU PRZED KOŚCIOŁEM	
48.	Grzawa	Wiejska	FIGURA ŚW. JANA NEPOMUCENA NAPRZECIWKO KOŚCIOŁA	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

LP.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr rejestru zabytków
49.	Grzawa	Pszczyńska	KRZYŻ PRZYDROŻNY Z 1863 R.	
50.	Grzawa	Wiejska 26	KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA	
51.	Miedźna	Bieruńska 4	BUDYNEK MIESZKALNY	A/493/65 z 20 I 1966 r.
52.	Miedźna	Bieruńska 6	BUDYNEK MIESZKALNY	
53.	Miedźna	Wiejska	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚWIĘTEGO KLEMENSA PAPIEŻA	A/450/65 z 14 XII 1965 r.
54.	Miedźna	Wiejska	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW. ŚWIĘTEGO KLEMENSA PAPIEŻA	
55.	Miedźna	Wiejska	OGRODZENIE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW. ŚWIĘTEGO KLEMENSA PAPIEŻA I CMENTARZA Z KAPLICZKAMI	
56.	Miedźna	Wiejska 1	BUDYNEK MIESZKALNY	
57.	Miedźna	Wiejska 1	SPICHLERZ (NIEUŻYTKOWANY)	
58.	Miedźna	Wiejska 22	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY	
59.	Miedźna	Wiejska 27	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY	
60.	Miedźna	Wiejska 31	BUDYNEK MIESZKALNY	A/491/65 z dnia 22 XII 1965 r.
61.	Miedźna	Wiejska 45	BUDYNEK MIESZKALNY WIELORODZINNY	
62.	Miedźna	Wiejska 47	PLEBANIA	
63.	Miedźna	Wiejska 55	BUDYNEK MIESZKALNY	
64.	Miedźna	Wiejska 58	BUDYNEK MIESZKALNY	A/492/65 z dnia 20. I. 1966 r.
65.	Miedźna	Wiejska 65	BUDYNEK MIESZKALNY	
66.	Miedźna	Wiejska 65	BUDYNEK GOSPODARCZY	
67.	Miedźna	Wiejska 80	DAWNA GOSPODA (OB. BUDYNEK USŁUGOWY)	
68.	Miedźna	Wiejska 90	BUDYNEK MIESZKALNY	
69.	Miedźna	Wiejska 93	BUDYNEK MIESZKALNY	A/495/65 z 20 I 1966 r.
70.	Miedźna	Wiejska 97	BUDYNEK MIESZKALNY WIELORODZINNY	
71.	Miedźna	Wiejska 102	BUDYNEK MIESZKALNY	
72.	Miedźna	Wiejska 103	BUDYNEK MIESZKALNY	
73.	Miedźna	Wiejska 109	BUDYNEK MIESZKALNY	
74.	Miedźna	Wiejska 111	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY	
75.	Miedźna	Wiejska 117	BUDYNEK MIESZKALNY	A/497/65 z 20 I 1966 r.
76.	Miedźna	Wiejska 119	BUDYNEK MIESZKALNY	
77.	Miedźna	Wiejska 121	BUDYNEK MIESZKALNY	
78.	Miedźna	Wiejska 129	BUDYNEK MIESZKALNY	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

LP.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr rejestru zabytków
79.	Miedźna	Wiejska 43	KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA	
80.	Miedźna	Wiejska	KAPLICZKI NA CMENTARZU	
81.	Miedźna	Wiejska 93	KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA	
82.	Miedźna	Wiejska/Topolowa	KAPLICZKA ARCHITEKTONICZNA	
83.	Miedźna	Wiejska 47	KRZYŻ PRZYDROŻNY, USYTUOWANY OBOK KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO POD WEZWANIEM ŚW. KLEMENSA PAPIEŻA	B/353/72 21 IX 1972
84.	Miedźna	Wiejska 55	KRZYŻ PRZYDROŻNY FUNDACJI JANA GANIGI KAMIENNY	B/351/72 21 IX 1972
85.	Miedźna	Wiejska 1	KRZYŻ PRZYDROŻNY PRZY DRODZE DO GRZAWY	B/352/72 21 IX 1972
86.	Wola	Szkolna	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. URBANA	A/514/65 z 20 I 1966 r.
87.	Wola	Szkolna 44	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY	
88.	Wola	Krótką 11	BUDYNEK MIESZKALNY	
89.	Wola	Międzyrzecka 5	LEŚNICZÓWKA	
90.	Wola	Mokra 1	BUDYNEK MIESZKALNY	
91.	Wola	Mokra 40	BUDYNEK MIESZKALNY (OB. NIEUŻYTKOWANY)	
92.	Wola	Powstańców 4	BUDYNEK MIESZKALNY (OB. NIEUŻYTKOWANY)	
93.	Wola	Powstańców 29	BUDYNEK MIESZKALNY	
94.	Wola	Pszczczyńska 112	BUDYNEK MIESZKALNY	
95.	Wola	Pszczczyńska 145-147	BUDYNEK MIESZKALNY	
96.	Wola	Pszczczyńska 152	BUDYNEK MIESZKALNY	
97.	Wola	Pszczczyńska 153	BUDYNEK MIESZKALNY	
98.	Wola	Pszczczyńska 186	BUDYNEK MIESZKALNY (OB. NIEUŻYTKOWANY)	
99.	Wola	Pszczczyńska 200	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY	
100.	Wola	Pszczczyńska 212	ZABUDOWANIA DAWNEGO MŁYNA WODNEGO	
101.	Wola	Stawowa 5-7	BUDYNEK MIESZKALNY (OB. NIEUŻYTKOWANY)	
102.	Wola	Stawowa 42	BUDYNEK MIESZKALNY	
103.	Wola	Szkolna 27	BUDYNEK MIESZKALNY	
104.	Wola	Szkolna 40	BUDYNEK MIESZKALNY	
105.	Wola	Szkolna 44	KRZYŻ KAMIENNY	
106.	Wola	Szkolna / Wałowa	KRZYŻ PRZYDROŻNY	
107.	Wola	Szkolna 1	KRZYŻ PRZYDROŻNY ZAPEWNE FUNDACJI ANDRZEJA BRANDYSA, KAMIENNY	B/349/72 6 IX 1972

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026**Spis tabel**

TABELA 1. WYTTCZNE KONSERWATORSKIE DOTYCZĄCE ZABYTKOWEJ ZIELENI.....	36
TABELA 2. ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW W GMINIE MIEDŹNA.....	38
TABELA 3. WYKAZ ZABYTKÓW RUCHOMYCH (KAPLICZKI, WYPOSAŻENIE KAPLICZEK) NA TERENIE GMINY MIEDŹNA.	41
TABELA 4. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH Z TERENU GMINY MIEDŹNA.	42
TABELA 5. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ PRZEWIDZIANYCH DO REALIZACJI W RAMACH PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026.....	45
TABELA 6. MOŻLIWOŚCI POZYSKANIA ŹRÓDŁA DOFINANSOWANIA DZIAŁAŃ UJĘTYCH W GMINNYM PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026.	52
TABELA 7. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW GMINY MIEDŹNA.	58

Spis fotografii

FOTOGRAFIA 1. MIEDŹNA, UL. PSZCZYŃSKA 29, DAWNA KARCZMA, OBECNIE BUDYNEK USŁUGOWY.	20
FOTOGRAFIA 2. MIEDŹNA, BUDYNEK DAWNEJ GOSPODY PRZY UL. WIEJSKIEJ 80.	21
FOTOGRAFIA 3. DAWNY BUDYNEK URZĘDU CELNEGO W GÓRZE PRZY ULICY NAD WISŁĄ 23.....	21
FOTOGRAFIA 4. GÓRA UL. PSZCZYŃSKA 11, DAWNY DOM MIESZKALNY NIEMIECKICH STRAŻNIKÓW GRANICZNYCH.	22
FOTOGRAFIA 5. GÓRA, UL. RYBACKA 10, DWÓR Z 1884 R.	22
FOTOGRAFIA 6. GÓRA, UL. RYBACKA 6, ZABUDOWANIA SPICHLERZA Z 1912 R.	23
FOTOGRAFIA 7. TERENY ZIELONE ZESPOŁU DWORSKO-FOLWARCZNEGO PRZY ULICY RYBACKIEJ.	23
FOTOGRAFIA 8. MIEDŹNA, UL. WIEJSKA 65 BUDYNEK GOSPODARCZY Z POŁ. XIX W.	24
FOTOGRAFIA 9. GÓRA, UL. CICHA 7, BUDYNEK DAWNEJ ZARZĄDCÓWKI.	24
FOTOGRAFIA 10. GRZAWA, UL. KOŚCIELNA 1, KOŚCIÓŁ DREWNIANY Z XVI W.....	25
FOTOGRAFIA 11. MIEDŹNA, KOŚCIÓŁ PW. ŚW. KLEMENSA, PIERWSZA POŁ. XVIII W.	26
FOTOGRAFIA 12. MIEDŹNA, ULICA WIEJSKA 47, BUDYNEK PLEBANII.....	26
FOTOGRAFIA 13. GÓRA, UL. KOŚCIELNA 32, KOŚCIÓŁ Z POŁOWY XVI W.	27
FOTOGRAFIA 14. WOLA, UL. SZKOLNA 44, KOŚCIÓŁ MUROWANY Z XIX W.....	27
FOTOGRAFIA 15. MIEDŹNA, UL. WIEJSKA 43, ZABYTKOWA KAPLICZKA.	29
FOTOGRAFIA 16. MIEDŹNA, UL. WIEJSKA 93 KAPLICZKA TZW. "DIABELSKA", POŁOWA XIX W.....	29
FOTOGRAFIA 17. MIEDŹNA, SKRZYŻOWANIE UL. WIEJSKIEJ I TOPOŁOWEJ, KAPLICA Z OBRAZEM MATKI BOSKIEJ CZĘSTOCHOWSKIEJ.....	30
FOTOGRAFIA 18. FRYDEK KAPLICZKA KUBATUROWA.	30
FOTOGRAFIA 19. GIŁOWICE, UL. DĘBOWA 4, KAPLICA CEGLANA Z 1913 R.	31
FOTOGRAFIA 20. GRZAWA, KAPLICZKA PRZY UL. WIEJSKIEJ.....	31
FOTOGRAFIA 21. MIEDŹNA, UL. WIEJSKA 47, KAMIENNY KRZYŻ.	32
FOTOGRAFIA 22. GÓRA, UL. DŁUGA 86 KRZYŻ POSADOWIONY W MIEJSCU CHOWANIA ZMARŁYCH NA CHOLERĘ.	33

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEDŹNA NA LATA 2023-2026

FOTOGRAFIA 23. MIEDŹNA, UL. WIEJSKA 55, KAPLICZKA Z 1704 R.	33
FOTOGRAFIA 24. GRZAWA, SKRZYŻOWANIE ULICY WIEJSKIEJ Z KOŚCIELNĄ, KAPLICZKA, PRAWDOPODOBNIENIE Z POŁ. XIX W.	34
FOTOGRAFIA 25. GRZAWA, UL. WIEJSKA 9, FIGURA ŚW. JANA NEPOMUCENA POCHODZĄCA PRAWDOPODOBNIENIE Z XVIII/XIX W.	34
FOTOGRAFIA 26. FIGURA NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA Z CMENTARZA PARAFIALNEGO W MIEDŹNEJ.....	35
FOTOGRAFIA 27. ZNAK GRANICZNY VII W MIEJSCOWOŚCI WOLA.	36